

„Amikor Isten úgy látja, hogy valóban eljött a pillanat, amikor a földön már nem lehet keresztényként élni, akkor küldi el Krisztust, hogy övéit összegyűjtse és kimentse a föld végső pusztulását előidéző események szorongatásából.”

▶ **Ítéletnap – az örök élet reményességével – 2. oldal**

„Mi ugyan nem a szentek karának tagjaiként őrizzük példájukat, de aligha lehet olyan, magára valamit is adó, művelt protestáns gondolkodó, aki ne ismerné legalább életük legfontosabb mozzanatait.”

▶ **A magyar szentek napja – 6–7. oldal**

„Addigi húszéves sikeres munkáját önkeresésnek tartotta, melyben szakadatlanul küzd gyermekkorának démonaival. Vasszigorú evangélikus lelkész édesapjával, aki sem édesanyjának, sem neki nem volt képes szeretetet adni, és a mindenható Istennel...”

▶ **Ingmar Bergman filmjei Békásmegyeren – 8. oldal**

Templomában emlékeztek Reményik Sándorra ▶ 3. oldal
60 éves a württembergi magyar gyülekezet ▶ 6. oldal
Dr. Boleratzky Lóránd kitüntetése ▶ 5. oldal
Beszélgetés Szűcs Mária teológushallgatóval ▶ 8. oldal
Legyőzni a csüggedést ▶ 9. oldal
Életfák Baranyában ▶ 11. oldal

SEMPER REFORMANDA

„Nem vetjük meg hát sem a szertartásokat, sem a cselekedeteket, sőt nagyon is sürgetjük, de a cselekedetektől alkotott vélekedést vetjük el. Hogy ne értékelje azokat valaki úgy, mintha azok volnának az igazi igazságosság, ahogyan ezt a képmutatók teszik, akik egész életüket ezekre a tevékenységekre szánják és pazarolják, és nem érik el azt, amiért azt teszik, vagy ahogyan az apostol mondja: »Mindig tanulnak, és sohasem jutnak el az igazság ismeretére.« (2Tim 3,7) Az a látszat, mintha építkezni akarnának, és arra készülődnének, és mégsem építenek soha. Így megmaradnak a kegyesség látszatánál, és annak erejét nem tapasztalják meg. Eközben mégis tetszenek önmaguknak ezzel a tevékenységükkel, sőt mindenki mást is ítélni mernek, akikről azt látják, hogy nem ragyognak a cselekedetek hasonló pompájában, pedig azzal a kidobott költséggel és Isten ajándékainak felhasználásával, ha hittel volnának eltelve, nagyszerű dolgokat tudnának véghezvinni maguk és mások üdvösségére.”

▶ **Luther Márton: Értekezés a keresztyén ember szabadságáról (Pröhle Károly fordítása)**

Koszorúzás a sírkertben

A halottak napját követő vasárnap délutánján közösen látogatott ki a Fiumei úti temetőbe a Deák téri evangélikus gyülekezet tagjainak egy csoportja, hogy elhelyezze az emlékezés virágait egykori lelkészük, Raffay Sándor püspök sírjánál. Az Insula Lutheran nap keretében tartott koszorúzásán Gáncs Péter püspök és Cselovszky Ferenc igazgató lelkész szolgált a hatvan éve ezen a napon elhunyt egyházvezető nyughelyénél. Az alkalomhoz kapcsolódóan a résztvevők felkeresték a szintén e temetőben nyugvó többi egy-

kori Deák téri lelkész és felügyelő sírját. Szerdán a Déli Egyházkerület, az Evangélikus Országos Levéltár és az Evangélikus Országos Múzeum közös szervezésében – a Deák téri egyházközösség gyülekezeti termében – emlékkonferencia idézte fel Raffay püspök életét és munkásságát. Ehhez kötődően ugyancsak november 7-én *Evangelikusok a két világháború között* címmel nyílt időszakos kiállítás a múzeumban. (A lapzártánk után lezajlott eseményekről lapunk következő számában tudósítunk.)

■ **BODA ZSUZSA felvétele**

Letették a Reformáció park alapkövét

▶ **Szimbolikus alapkövetétel avatta kerületi ünnepé október 31-ét Erzsébetvárosban. Budapest VII. kerületében e nap estéjén leplezték le azt a táblát, amellyel – felirata szerint – „a Krisztus egyháza szüntelen megújulását célzó reformációnak 490. évfordulóján e parkban állít emléket Erzsébetváros önkormányzata”. A Bajza utca és a Városligeti fasor sarkán megújuló közterület mostantól tehát nevében is a reformációra emlékeztet.**

Az Erzsébetváros önkormányzatának anyagi támogatásával jövő év tavaszára kialakítandó Reformáció park a kerület két legjelentősebb protestáns egyházi központjának, az evangélikus és a református templomnak, illetőleg a faszori evangélikus gimnáziumnak és a faszori református általános iskolának a „hatókörében” található. (Jóllehet már a VI. kerülethez tartozó Benczúr utcában, de csupán egy ugrásra van innen a Magyarországi Baptista Egyház Országos Központi Irodája is.)

A már megkezdett tereprendezés után a kivitelezés sem várat sokáig magára, reményesség szerint jövő év tavaszán birtokba vehető lesz a megújuló park. A tervek szerint három részből fog állni: elkészül – pihenőhelyekkel körülvéve – egy reformációra utaló szoborkompozíció, *Lestyán Goda* János szobrászművész alkotása, melynek négy oszlopa a Krisztus-Szentírás-hit-kegyelem gondolatát jeleníti meg. Másik részét a virágokkal betelepített ágyások képezik, melyek Erzsébetváros egynyárivirág-be mutatójához adnak majd állandó hely-

színt; a harmadik részben pedig a legfiatalabb korosztály számára épül meg egy kulturált és biztonságos játszótér.

Az emléktábla-avató ünnepség a *Himnusz* közös elnevelésével és *Hunvald György* kerületi polgármester reformációt méltató szavaival vette kezdetét. Ezután Gáncs Péter evangélikus püspök, Nagy Tibor nyugalmazott református püspök-helyettes és *Mészáros Kálmán* baptista egyházelnök mondta el rövid köszöntő-

pest-Fasori Evangélikus Egyházközösség kórusának és a Wesselényi Utcai Baptista Gyülekezet énekkarának közös énekét hallgathatták meg a jelenlévők.

Illő és méltó kitérítés volt a szabadtéri ünnepségnek a színültig telt faszori evangélikus templomban tartott istentisztelet, melyen a házigazda *Aradi György* mellett a parkavatáson is közreműködő protestáns lelkészek szolgálták (igehirdetéssel Nagy Tibor és Gáncs Péter).

Gáncs Péter püspök és Hunvald György polgármester leplezi az emléktáblát

jét. Az ünnepi eseménysorozat folytatásában a megújuló közterület és a szoborkompozíció terveit nyújtották át Erzsébetváros első emberének, majd Hunvald György Gáncs Péterrel közösen leplezte, illetőleg felavatta a park alapkövét szimbolizáló emléktáblát.

Az ünnepélyes aktus után a kerület protestáns egyházainak lelkészei mondták el áldáskívánásaikat, majd a Buda-

A Budapest-Fasori Evangélikus Egyházközösség kórusának és a Wesselényi Utcai Baptista Gyülekezet énekkarának a kiváló akusztikájú templomban vállalt közös szolgálata tovább emelte a reformáció évfordulóját idén – az Erzsébetvárosiak számára – különleges ajándékkal is fémjelző emlékeztető ünnepélyességét.

■ **REZSABEK NÁNDOR**

Magánügy-e a vallás?

■ **D. SZEBIK IMRE**

A nagy gondolkozók közül sokan értelmezik úgy a vallást, mint velünk született belső igényt. A véges ember a végtelen után vágyik...

Tény, hogy az ember születésétől fogva fogódzót keres. A fogódzó először az édesanya személyében válik érzékelhetővé a számára, majd a szűkebb család tagjai jelentik a védelmet és a gondoskodást a mindennapokban. Amint a gyermek eszmél, és észleli az élet „eseményeit” – betegséget és balesetet, árvizet és földrengést... –, keresi a választ a miértre. Sőt ennél többet is tudni szeretne: hogyan lehet a kiszámíthatatlanul rátorló események közepette élni, és miként lehet feldolgozni őket. Ha a vallás semmi mást nem tudjon adni Istennek, csupán biztos fogódzónak tekintene, akitől oltalmat nyerhetünk, aki értelmet ad az eseményeknek, már akkor is sokat kaptunk.

A *filozófusok* közül többen állítják, hogy az ember istenkeresése abból a forrásból táplálkozik, hogy amíg itt a földön a tudományos ismereteink között maradnak úgynevezett fehér foltok – megválaszolatlan kérdések –, addig mindig lesznek emberek, akik ezen jelenség mögött az istenit vélik felfedezni. Ez önmagában igaz is lehet, jóllehet keresztényként Istenről azt valljuk, hogy mi öbenne élünk és vagyunk. Tehát az ismert jelenségek alkotója és mozgatója egyaránt Isten.

Egyes *szociológusok* arról beszélnek, hogy amíg e földön nem érkezik el az igazságos és irgalmas, mindenki számára életet és boldogságot biztosító világ, addig mindig lesznek, akik Istentől várják ennek a remélt és várt társadalomnak a megvalósítását. Ez tehát a vallásosság másik éltető forrása. Keresztényként mindazonáltal nem gondoljuk, hogy itt a földön megvalósítható lenne a tökéletes társadalom – már csak az ember önzése és ebből következő vétkei miatt sem –, de belső elkötelezettségünk egy igazságosabb és mindenki számára boldogabb élet esélyét felkínáló társadalomért való aktív cselekvés és őszinte imádság. Az ítélet vasárnapján végre nem feledkezhetünk meg az Isten előtti számadásról sem.

Vannak *pszichológusok*, akik úgy vélik, hogy amíg az ember nem tud ésszerű választ adni a sors kiszámíthatatlan eseményeire és az élet rejtélyes meglepetéseire, addig mindig lesznek, akik e jelenségek mögött Istent érzékelik fel. Benne és vele fogadják el és dolgozzák fel az eseményeket – adott esetben keresztény módon –, szívükben a páli igével: „...akik Istent szeretik, azoknak minden javukra szolgál...” (Róm 8,28) Íme a vallásosság harmadik forrása.

Ismét mások – éppen a szociológusok nagy táborában – azt mondják, hogy az ember csak szocializációja, valóságos neveltetése révén fedezi fel Istent, akihez lehet imádkozni, akinek igéje a Bibliában útmutatást ad az élet erkölcsi kérdéseiben. Aligha engedhetjük meg magunknak, hogy elengedjük a fülünk mellett ezt a véleményt, hiszen a jövő nemzedék istenfélelemben való nevelése – az igazmondás, a tisztességes életvitel útján – a felnőtt keresztény ember kötelezettségei között szerepel.

Ennél csak az a parancs volt gyötrelmesebb, amely a kötelező ateista világ-

nézet jegyében az egyháznak megtiltotta a gyermekekkel való hitébresztő foglalkozást, a felnőtt-társadalommal pedig igyekezett elhittetni azt a primitív szemléletet, hogy aki hisz, az nem gondolkozhat tudományosan, aki pedig ismeri a tudomány felfedezéseit, az nem lehet vallásos, azaz hit és tudás feloldhatatlan ellentétben állnak egymással.

Természetesen minél inkább tiltották a vallást, a hit kérdéseivel való foglalkozást, az ifjúság annál inkább odafordult e kérdésekhez. Az ember ugyanis minden más élőlényel szemben abban különbözik a többi teremtménytől, hogy a vallásos *a priori* birtokában Istenre kérdez – ahogy *Tillich* mondja: a feltétlenül létező után –, másfelől az élet értelmét, célját keresi a világban.

Mindezek ismeretében szóljunk – persze töredekesen – a vallás *társadalmi* jelentőségéről. Hosszú időn át – hazánkban mintegy nyolcszáz éven keresztül – a vallás, illetve intézményesített letéteményese, az egyház szervezte a közösségek életét. Korántsem merem állítani, hogy ez a sajátos feladat teljesítés zökkenőmentes volt. Azonban tény, hogy az egyház közösséggé formálta az adott település lakosságát, egymásért felelősséget hordozó, egymást segítő személyiségekké alakította őket. S itt máris említhetjük a vallás morális, erkölcsre nevelő hatását, amely az énközpontúság gúzsba kötöttségéből való kitörésre, a másiktól való áldozathozatalra biztat. Észrevétem a felnövő nemzedékekkel, hogy „holdudvarában” élnek gyermekek és idősek, akikért tenni kötelesség, s akikre gondolni az emberi méltóság ismérve.

Nem feledkezhetünk meg a vallás *kulturális* teremtő karakteréről sem. Nem véletlenül utalunk elsőként *Károli Gáspár* tevékenységére – ő és munkatársai fordították először teljes egészében nyelvünkre a Bibliát, óriási hatást gyakorolva ezáltal a magyar irodalmi nyelvformálására.

Hogy az első magyar óvodát, árvaházat éppen vallásos meggyőződésből következően alapították és működtették hosszú évtizedekig, kevesen tartják számon.

Természetesen a történelem hosszú évszázadaiban volt hatása a vallásnak a politikára is. Érdemes megemlétenünk, hogy miként járult hozzá a keresztények a rabszolgatartó társadalom felszámolásához. (A gyülekezetekben a gazdagabbak kiváltották rabszolga testvéreiket, de tudunk olyan esetekről is, amikor a rabszolgatartó lett keresztény, és maga engedte el szolgálait, tette őket szabaddá.)

A magyar történelemből hadd idézzük most példaként az 1848-as forradalomban való részvételt: sokan éppen vallásos meggyőződésből harcoltak a szabadságért, s áldozták életüket a hazáért.

A fentiek alapján érdemes elgondolkozni azon a napjainkban újra meg újra fellángoló kérdésen, hogy magánügy-e a vallás, a hit. Keresztényként azt valljuk, hogy nem magánügy. Kihatása van az élet minden területére, a történelem folyására, népek, nemzetek sorsára.

A hit nem magánügy, de személyes ügy. Mindnyájunknak magunknak lehet elfogadnunk Isten hozzánk közeledő szeretetét s engednünk, hogy neki kedves, boldog embereké formáljon minket Jézus Urunk megváltó tette nyomán.

ÉLŐ VÍZ

A legrövidebb út

Az egyik, nagy népszerűségnek örvendő internetes portálon böklázdom. A lényeg röviden: ismerősök kerestetnek.

A dolog roppant egyszerű. Ha bejelölök valakit, és az illető valóban ismerősnek tekint, visszajelöl. Ugyanez fordítva is működik: ha engem talál meg egy volt osztálytárs, egy régi, de az idő sülyesztőjében eltűnt barát, barátnő, és „megjelöl”, magam is megerősíthetem – miután megtekinttem az adatlapját –, hogy mi valóban ismerjük egymást. (Sok névazonosságból vagy -hasonlóságból ugyanis számtalan téves jelölés adódik, ezt azonban egy kattintással korrigálni lehet.)

A cél a rég nem látott ismerősök megtalálása, vagyis nem az ismerkedés, hanem az egymásra (rá)ismerés. Barátságok továbbépítése, régi, meglazult szálak összekötése, kapcsolatok felelevenítése. Sokan vetélkednek, ki tud több ismerőst „felmutatni”. (Persze kérdés, hogy a nagy számok mögött milyen mély kötődések vannak.)

A menürendszerben van egy ilyen lehetőség: „Legrövidebb út”. Ez nagyon megtetszett nekem. Sokat ígér! Ráklíkellek. Hányszor keressük a másikhoz az utat, hány kanyart és kerülőutat kell bejárnunk, amíg elérünk hozzá (ha elérünk...), és még így sem mindig sikerül szót érteni, közös nevezőre jutni egymással. A legrövidebb út ember és ember között, hát az kész csoda, ha tényleg működik...

A lélek nagy ismerője, Tóth Árpád szerint e világmindenségben a leghosszabb, sőt legyőzhetetlenül nagy lehet az út *Lélektől lélekig*: „Ó, csillag, mit sírsz! Messzebb te se vagy, / Mint egymástól itt a földi szivek! / A Szíriusz van tőlem távolabb / Vagy egy-egy társam, jaj, ki mondja meg?”

Egy-egy társunkhoz keressük tehát a legrövidebb utat – ez már-már a filozófia határvidéke, ha jobban belemélyedünk, nem más, mint maga az élet... Internetnyelven azonban annyit jelent, hogy az általunk „kiszemelt” személy nagyon gyakran egy ismerősünk ismerőse (is), s a program kérésünkre kiírja a hozzá vezető legrövidebb utat. Állítólag őt, maximum hat lépésben gyakorlatilag *bárhíhez* – számtalra teljesen idegen embertársainkhoz is! – el lehet jutni, aki benne van a rendszerben. Ezt nem tudom megerősíteni, de gyámim: igaz lehet.

Az ember – kereső lény. Keresése pedig nem csupán e világra irányul: a természetfölötti iránti vágy ott él lelkünk mélyén, s kielégítenél marad mindaddig, amíg rá nem lel arra, aki már régóta keresi, s aki az űrt egyedül betölteni képes tiszta, igaz, szent mindenhatóságával.

Egy olyan útra asszociálhatunk, amelyre nap mint nap ráléphetünk, és rá kell lépnünk. Ez az út garantáltan a legrövidebb út. Egyetlen lépésből áll csupán, nincs is szükség többre, hiszen benne, az Útban, Krisztusban érhetjük el magát az Istent. S ez a lehetőség már több mint kétezer éve adott.

Sokan nem hiszik, avagy határozottan tagadják, hogy ilyen út egyáltalán létezhessen. Mások azt kélik, hogy szükség van rá. Mégint mások azonban rátalálnak, és tudják: nem ők voltak ennyire ügyesek, hanem valaki kinyitotta a szemüket, rávezette őket. Akadnak, akik számos hosszú, rossz, téves utat kipróbálnak – majd nem rámegey az életük –, mire megtalálják. Hogyan is fogalmazta meg József Attila? „Az Isten itt állt a hátam mögött, s én megkerültem érte a világot.”

Azután az első ráismerés után persze sok-sok újabb lépés következik még, de az már más. Mert ott már vezetnek, és útközben sok ismerősre is szert tehetünk.

Merjük hinni azt, tanuljunk meg bízni abban, ami értünk készült! Lépjünk rá az útra, a legrövidebbre, amely Istent és embert, de embert és embert is összeköt.

Bár az ember elfordult Teremtőjétől, megtagadta az ismeretséget, ő, a mi Atyánk, ebbe nem nyugodott bele, s ahogyan ígérte, elkészítette a „legrövidebb utat” – magához. Ebben a hatalmas nagy rendszerben „minden rendszerek Gazdája” még mindig keresi az új és keresi a „rég nem látott” ismerősöket.

■ KŐHÁTI DÓRA

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN AZ UTOLSÓ ELŐTTIT MEGELŐZŐ VASÁRNAP – 1Thessz 4,13–18

Ítéletnap – az örök élet reménységével

Az egyházi esztendő utolsó három vasárnapjának elnevezése: *ítélet, reménység és örök élet vasárnapja*. Van jogosultsága ennek a megkülönböztetésnek, bár a három téma átfedi egymást. Egyikről sem lehet a másik kettőtől elvonatkoztatva szólni. Olyannyira nem, hogy a mai vasárnap – ítélet vasárnapja – epistolájából hiányzik az ítéletre való közvetlen utalás.

Pál apostol igéje a megjelenése napjáig elhunyt híveket feltámasztó és az élőkkel velük együtt maga köré gyűjtő Krisztusra mutat. A vasárnap evangéliuma (Mt 24,15–28) azonban nem hagy kétséget afelől, hogy ítélet fogja sújtani az egész földet, mielőtt az Emberfia az ég felhőiben megjelenik, hogy a világ minden tájáról összegyűjtse övéit. Számukra ez a megmenekülést fogja jelenteni az addig soha nem látott szorongatásból.

Az evangéliumi ige kontextusába állítva Pál apostol mondanivalója sem érthető másképp. Az Úr dicsőeséges második eljövételének időpontja éppen azért nem számítható ki semmiféle számmisztika segítségével, mert bekövetkezésének nem számtani feltételei vannak. Egyedül attól függ, hogy a világon egyre inkább elhaltasodó bűn törvényszerű következményei mikorra érnek ítéletté, más szóval mikorra idéznek elő olyan körülményeket, amelyek közt Krisztus tanítványai és követői már valóban erejükön fe-

lülü kísértéseknek és megpróbáltatásoknak lennének alávétve.

Amikor Isten úgy látja, hogy valóban eljött a pillanat, amikor a földön már nem lehet keresztényként élni, akkor küldi el Krisztust, hogy övéit összegyűjtse és kimentse a föld végső pusztulását előidéző események szorongatásából. Pál szerint ez nemcsak az akkor élő hívők kiváltsága lesz, hanem a korábban elhunytak is részesülnek ebben a szabaddításban. Ezért a Krisztushoz hűséges hívők úgy tekinthetnek az ítélet napja elé, mint a bűn szorongatásából való végső és teljes szabadulás örömteli napja elé. És akik e nap bekövetkezése előtt fejezik be földi életüket, azok sem szenvednek semmi hátrányt, ők is részesülnek az ekkor beteljesedő megváltásban.

Akár megérjük azt a napot, akár előtte ér véget életünk, ennek a napnak a reménysége mindenképpen a miénk lehet. Ez Pál szerint nem attól függ, hogy meddig élünk, hanem attól, hogy amíg élünk, hitben élünk-e. Egész pontosan attól, hogy hisszük-e, hogy „Jézus meghalt és feltámadt” (14. vers).

Érthető, ha ezt hallva kételkedni kezdünk: biztos, hogy ez elég? Ha úgy értjük Pál apostol igéjét – mint ahogy sokan félreértik –, hogy az csupán Jézus halálának és feltámadásának történeti eseményként való elhívését követeli, ak-

kor az ilyen „hit” valóban nem elegendő. Ez valóban csak idézőjelben nevezhető hitnek. Pál nem erre gondol, amikor kijelenti: „Mert ha hisszük, hogy Jézus meghalt és feltámadt, az is bizonyos, hogy Isten az elhunytakat is előhívja Jézus által, vele együtt.”

Ez a hit sokkal több a nagypénteken és húsvétkor történetek elhívésénél. Luther helyesen magyarázza Pálnak ezeket a szavait, amikor azt mondja, hogy az apostol itt azokról beszél, akik „Krisztussal együtt haltak meg”, és „vele együtt az ő halálába plántáltattak”. Ezek pedig nem mások, mint akik „lélekben a bűnnek, testben a világnak és saját maguknak is meghalnak”. Luther szerint ez a keresztény ember mindennapi életprogramja. És ez nem teljesíthetetlen!

Nem volt teljesíthetetlen Pál apostol korában, a keresztényüldező, pogány Római Birodalomban, nem volt teljesíthetetlen Luther korában, amikor az igaz keresztényeket eretnekként üldözték, és még ma sem teljesíthetetlen! Mert ha az lenne, akkor Jézus már visszajött volna: hiszen ő hűséges, állja a szavát, és nem engedi övéit erejükön felül kísérteni.

Ezért amíg itt kell élnünk a világban, biztosak lehetünk benne: nem erőnket meghaladó elvárás, hogy valóban keresztényként éljünk. Nincs mentségünk, ha kibúvót keresünk!

Ha viszont komolyan vesszük az

A VASÁRNAP IGÉJE

apostol szavát, és naponta arra törekszünk, hogy azok közé tartozzunk, akik „lélekben a bűnnek, testben a világnak és saját maguknak is meghalnak”, akkor – miként Luther mondja – „hitünkben bizonyosak lehetünk afelől, hogy életre jutunk, amiképpen Krisztus is feltámadott a halálból és él. Mert (...) Krisztus az ő halálával megfojtotta a mi halálunkat és bűnünket. Ezért a feltámadásban és az életben is vele leszünk. Se bűn, se halál nem árthat tehát többé, mint ahogy neki sem. Nyomorult testünk bátoratlanságára – mert testünk még fél a haláltól – ez a mi vigasztalásunk.”

■ VÉGHELYI ANTAL

Imádkozunk! Mindenható örök Isten, aki kezdedben tartod életünket, és halálunk óráját egyedül ismered! Emlékezz a számadás közeledtére, és add, hogy győzelemmel harcoljunk meg a hit harcát, míg végül elnyerjük az élet koronáját az Úr Jézus Krisztus által, aki veled és a Szentlélekkel Isten, él és uralkodik mindörökkön-örökké. Ámen.

Oratio œcumenica

Mennyei Atyánk! Köszönjük ígéretet, amely által biztatsz és erősítesz minket, és amely szereteted hirdeti közöttünk. Köszönjük bátorításodat; add, hogy ne csüggedjünk akkor sem, amikor közelünkben arat a halál. Segíts bízni most hallott igédben, abban, hogy előhozod elhunyt szeretteinket Fiad által, s hogy a Krisztusban elhunytakkal együtt ragadtatunk el a dicsőségben visszatérő Úr fogadására.

Őrizd meg, mindenható Istenünk, a teremtett világot és annak jó rendjét. Adj kedvező időjárást, hogy a természet ereje se egészségünkben, se földjeinkben, se otthonainkban, se más tulajdonunkban ne tegyen kárt.

Adj békét és egyetértést az emberek között, hogy mi is erre törekedjünk, s így minél többen élhessünk viszály és szeretetlenség nélkül.

Könyörgünk egyházunkért. Te tudod, milyen nehéz helyzetben vagyunk. Kérünk, támassz az emberekben jóindulatot a te néped iránt. Áldd meg gyülekezetünket, hogy a fiatalok is szívesen hallgassák a te ígéretet, amely által jó életük lehet földi útjukon.

Áldd meg hazánkat, népünket. Adj életkedvet és reménységet az embereknek, hogy szívesen hozzanak utódokat erre a világra, hogy el ne fogyjon magyar népünk.

Kérünk, adj vezetőinknek bölcsességet, hogy istenfé-

lelemmel és legjobb tudásuk szerint hozzanak olyan döntéseket, amelyekkel nemcsak a maguk kényelmét, hanem sok ember boldogulását szolgálják.

Könyörgünk a rászorulókért, a szenvedőkért, az idősökért és a betegekért. Add, hogy nehéz körülményeiket ne csapásodként, haragod kitöltéseként éljük meg. Segíts nekik, hogy meglássák nyomorúságukban szerető, atyai hívásodat; add, hogy belássák: neked az a cérod a nehézségeinkkel, hogy mind közelebb kerüljünk hozzád, míg végül kegyelmedből minden elhunyt testvérünkkel együtt elragadtatunk a dicsőségben visszatérő Úr fogadására, és így mindenkor az Úrral leszünk. Erre kérünk Fiad, Jézus Krisztus által. Ámen.

AKI TITEKET HALLGAT...

A perikópa

► **A rovat olvasói az elmúlt hetekben elgondolkodhattak azon, hogy mit jelent az igehirdetés alapjául szolgáló textus vagy téma. Legutóbb a szentírási textus alapján elhangzó prédikáció jellemzőit vettük sorra. De milyen bibliai szakasz kerül az igehirdető és az igehallgató elé?**

Amikor Jézus földi működése kezdetén a názáreti zsinagógában felolvasott a próféta iratából egy szakaszt, az előtte olvasó a saját része után bizonyára továbbhajtotta a tekercset. A Jézust követő olvasó is minden valószínűség szerint csupán addig tekert, amíg a következő szakaszhoz ért. Ma, amikor a könyvet lapozzuk, a számítógépes szövegekbe pedig ott „ugrunk” bele, ahol nekünk tetszik, ne feledjük, hogy a tekercsekből való olvasás folyamatos volt.

A liturgiátörténet arról tanúskodik, hogy az első keresztény gyülekezetek a folyamatos igeolvasást gyakorolták (lectio continua), azaz egy-egy szent iratot szakaszról szakaszra, fejezetről fejezetre olvastak és magyaráztak. Hogy mekkora szakaszok kerültek sorra, azt nem tudhat-

juk. Ezután alakult ki az a szokás, hogy egynémely – kevésbé fontosnak tűnő – szakaszt átugrottak, kihagytak úgy, hogy az összefüggéseket ne zavarják meg. Ez nem változtatott a lényegen, a közösség folyamatában ismerté meg a szent iratot.

Csak később terjedt el az a gyakorlat, hogy egy-egy bibliai szakaszt kiemelték a szövegkörnyezetből (lectio selecta), azt olvasták fel, és az szolgált az igehirdetés alapigéjeként. A perikópa kifejezés kiemelését, kivágást, körülvágást jelent. Bár hazánkban ma is vannak olyan alkalmak (például bibliaóra, igehirdetés-sorozat), amelyeken folyamatosan olvassák a Biblia valamely könyvét (református gyülekezetekben sok helyen ez a természetes gyakorlat), a magyar evangélikusság az istentiszteleteken a perikóparend alapján olvassa, hallgatja az ígét vasárnapról vasárnapra.

A kereszténység első évezredében a különböző liturgiacsaldokban más és más olvasmányrend alakult ki. A liturgiátörténet érdekes része a perikópatörténet. Luther maga is kritizálta és formálta a korábbi perikóparendeket, s olyan szakaszokkal egészítette ki őket, amelyek a keresztény hit legfontosabb mondanivalóit hordozták.

A perikópa szerinti igeválasztás rendjének kialakulása összefügg az egyházi esztendő egész rendszerének kifinomult megformálásával. Minden ünnepnek (vasár- és ünnepnapnak) megvan a maga öszövettségi, újszövettségi és evangéliumi igéje. Ezt az ősi rendet nevezzük ógyházi perikópának. Ehhez kapcsolódva alakultak ki evangélikus területen az egyes egyházakban a helyi perikóparendek.

Egyházunk 1963 óta egységes rendet használ, ezt az anyagot (is) átvette az új *Liturgikus könyv*. Ebben négy sorozat szerepel: az ógyházi perikópák mellé *Próhla Károly* professzor A, B, C sorozatot készített. Ezeket passiósorozat, illetve zoltárkiegészítés bővíti.

Egyházunk vezetői évenként előre meghatározzák, hogy melyik sorozatból melyik igeaszakasz az olvasmány, és melyik az igehirdetés alapigéje. A rend szerint ha evangéliumról szól a prédikáció, akkor vagy öszövettségi, vagy epistolai szakasz az olvasmány; ha öszövettségi rész az igehirdetés alapja, akkor a másik kettő a lekcio – és ennek megfelelően alakul a harmadik variáció is. Új istentiszteleti rendünk arra bátorít, hogy az alapigén kívül mindkét lekcioát olvassuk

IGE+HIRDETŐ

fel. A háromféle textus cserélődik az egyházi év egy-egy fordulópontjánál. (A rend néhány éve a bibliaolvasó *Útmutatóban* is megtalálható.)

Miért jó a perikóparend, és miért szeretjük? A válasz egyszerű. Míg a folyamatos olvasás esetén mindig csak egy könyvvel foglalkozhatunk, addig a perikóparend segít egyfajta keresztmet-szet-látásmódot kialakítani s így a teljes Szentírás összefüggésében gondolkodni. Ez azt is jelenti, hogy megtapasztaljuk, mennyire egymásra épülnek próféta-i mondatok, evangéliumi események és apostoli kijelentések. Megfigyelhetjük az egyházi esztendő egy-egy szakaszának üdvösségtörténeti ívét is. Megérthetjük, hogy miből mi következik, mi mivel függ össze.

S még egy lényeges szempont: ha egyházunk egységes olvasmányrendet, perikóparendet használ, az megjeleníti a közösség összetartozását, egységét is. Nem csupán az igehirdetők készülhetnek közösen, egymást segítve, de ugyanazon ige köré gyűlnek szerte az országban evangélikus testvéreink is. Széteső világunkban, széthúzó társadalmunkban ez is jelle válhat – befelé és kifelé egyaránt.

■ HAFENSCHER KÁROLY (IFJ.)

LAPUNK OLVAHATÓ A VILÁGHÁLÓN IS A WWW.EVELET.HU CÍMEN.

Szimpatiaszavazástól lelkésziktatásig

► Az elmúlt vasárnap délután iktatta be hivatalába Zsíros Andrást, a Balatonboglár–Hács–Somogyvámosi Társult Evangélikus Egyházközség meghívott lelkészét Szemerei Jánost, a Somogy-Zalai Egyházmege esperese a balatonboglári evangélikus templomban.

Az igehirdetés szolgálatára Ittész János püspököt kérték fel, aki ApCsel 16,6–10 alapján adott át lelki útravalót a beiktatott lelkésznek és a gyülekezetnek. Hangsúlyozta, hogy az imádságban meghozott döntés a Jézus Lelke szerinti döntés. Reménysége, hogy így talált egymásra lelképásztor és gyülekezet.

A beiktatott lelkész 1Kor 16,6–7 alapján kiemelte, hogy szeretne együtt haladni a gyülekezettel. Nem odaláncolódnia akar, hanem kíséri szeretné őket lelki életük útján.

Zsíros András az újrainduló békéscsabai evangélikus gimnázium első végzős osztályában tett érettségi után került

a teológiára. A negyedik évfolyam elvégzése után a Dél-afrikai Köztársaságban volt ösztöndíjas cserediák. Hatodétét Kaposváron töltötte, majd egyéves médiakurzuson vett részt, miközben – végzett teológusként – besegített a gyülekezeti szolgálatba.

2004-ben kötött házasságot Pécz Lilla teológushallgatóval. 2005-ben ordinálta őt Gáncs Péter püspök Kaposváron, ezt követően a Dombóvár–Kaposzekcső–Csi-

kóstitós Társult Evangélikus Egyházközségbe került beosztott lelkésznek.

2006 tavaszán lelkész házaspárt kerestek Balatonboglára. Három házaspár közül választotta meg őket a gyülekezet. Szimpatiaszavazással, mivel Zsíros András csak az év nyarán tette le a lelkészválasztáshoz szükséges parókusi alkalmassági vizsgát. Ezután hívta meg – immár parókus lelkészéül – az egyházközség.

■ MENYES GYULA

Templomában emlékeztek Reményik Sándorra

Zsúfolásig telt templomban emlékeztek október 24-én, szerdán Reményik Sándor halálának hatvanhatodik évfordulójára Kolozsváron. A helyi gyülekezet tagjaként egykor maga a költő is az itteni evangélikus templomnak volt rendszeres látogatója...

Az évfordulás megemlékezésén a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház püspökének, Adorjáni Dezső Zoltánnak a bevezető áhítata után Dávid Gyula mondott ünnepi beszédet. Az irodalomtörténész hangsúlyozta, hogy halálának hatvanhatodik évfordulóján nem szentségtörés elsősorban arra a költőre emlékezni, akinek már fáj az a világ, amelyben élnie adatot, aki a második éve lángoló világ új rémségei közepette, egész életével hitelesített eszményei magaslatairól emelte fel tiltakozó szavát

a vesztébe rohanó emberiséget elárasztó gyűlölet ellen.

Az ünnepre Seres Zsófia és Szőcs Judit válogatott és tolmácsoló néhányat Reményik Sándor verseiből; az est zenei közreműködője Kele Brigitta szopránénekesnő, Horváth Zoltán orgonaművész, Barcsy Zoltán zeneszerző és a Református Kollégium kórusa volt.

Reményik Sándor mellszobra a kolozsvári püspöki székház udvarán

A heves esőzés miatt nem a templom külső falát díszítő emléktáblánál, hanem az Isten házában elhelyezett Reményik-festményénél került sor koszorúzásra. Ezután az ünnepség résztvevői a poéta nevét viselő szomszédos galériában megtekinthették a költő tiszteletére rendezett kiállítást. A Kolozsvár Társaság elnöke, Kántor Lajos felhívta a figyelmet arra, hogy Reményik Sándor üzenete ma számunkra az önmagunkba nézés szükségessége. A költő nem volt eltelve saját jelentőségével, ő mindig a közösség javát akarta.

■ SZÉP KRISZTINA

Tamástalanság Bakonytamásiban

► A bakonytamási evangélikus gyülekezet középkori alapokon álló temploma átépítésének százötvenedik évfordulójára időzítette az épület teljes renoválásának a befejezését, így a november 3-án, szombaton megtartott hálaadó templomszentelő istentisztelet kettős ünnep volt a gyülekezet számára.

A bakonytamásiak 1996 óta folyamatosan építkeznek. A korszerű gyülekezeti terem, illetve a parókia elkészülte után a tetőtér beépítése, tereprendezés, valamint garázs- és kerítésépítés következett. Szakos Csaba helyettes lelkész elmondása szerint amikor két évvel ezelőtt idekerült, a gyülekezet mégis azzal a kéréssel fogadta, hogy teljes templomfelújítást szeretnének... Terveik megvalósításához pályázaton nyertek az országos egyháztól 5 millió forintot. A teljes felújítás összköltsége 8,7 millió forint volt; a gyülekezet tagjai ehhez 512 ezer forinttal járultak hozzá.

Az ünnepi alkalmon Ittész János püspök Mik 6,6–8 alapján hirdette Isten ígését. Hangsúlyozta, hogy egy ilyen hálaadás elfeledteti a hétköznapi halátlan-

ságát. Sokan azt gondolják, a keresztény élet abból áll, hogy a saját oldalunkra állítsuk Istent. Az ő ígéje azonban meg akarja értetni velünk, hogy ez a gondolkodás hamis. Mert ő maga hozott áldozatot azért, hogy meggyőzzön minket halálos szeretetéről. Erről tanuskodik a templom, mert itt halljuk az erről szóló evangéliumot.

A hálaadáson a gyülekezet elénekelte azt az éneket, valamint elmondta azt az imádságot, amelyet a templomépítő esperes-lelkész, Tatay Sámuel a százötven évvel ezelőtti alkalomra írt.

Németh Károly felügyelő, polgármester az istentisztelet utáni közgyűlésen felvasott abból az iratból, amelyet Mohácsi László lelkész a háború utáni helyreállítás alkalmával 1947-ben a torony keresztje alatti gömbben rejtett el az utókor számára. Ezt követően a jelenlévők a templomkertbe vonultak, majd Ittész János püspök leleplezte a negyvenöt évvel ezelőtti emléktábláját (képiünkön).

Az ünnepet a bakonyzentkirályi-cseszneki-bakonyoszlópi ökumenikus kórus, valamint a Tatay Sándor Alapítványi Középiskola képviselőinek szolgálata tette még színesebbé.

■ M. GY.

FOTO: MENYES GYULA

„Mondó tüzek voltunk itt mi mégis!”

A nagy októberi történelmi és vallási ünnepek sorában szerényen, szinte észrevétlenül húzódik meg Erdély és az egész magyarság egyik legnagyobb evangélikus költője, Reményik Sándor halálának az évfordulója. Talán ő is így akarná ezt, talán ez a legillőbb kegyelet, amellyel adózni tudunk a költőóriás emlékének. „Minden olcsó sikert elhárított magától, egyszerűen és világosan hatott vissza a jelszavakra, és a tolakodó anyaggal szembeállította a lélek hatalmát. És így jutott el, minden csillogástól menten, Babits közelébe, akinek puritánságát még fokozta – önértékelésben” – írja róla Molter Károly.

„Sem fárosz nem lettem, sem fénybogár, / Parton állok két fény közt, sötétben.” A „sötétben” parton álló, a „másvilágban érzékeny” költő mégis „mondó tűz” lett, „lobogó ősi lármafa” ma is. A kolozsvári evangélikus-lutheránus templomban tartott ünnepi megemlékezésén Dávid Gyula irodalomtörténész így fogalmazott a költőről szólva: „Már fáj az a világ, amelyben élnie adatot neki, aki a második éve lángoló világ új rémségeinek közepette, egész életével hitelesített eszményei magaslatairól emelte fel tiltakozó szavát a vesztébe rohanó emberiséget elárasztó gyűlölet ellen.”

„Hát így kell mindig lennie: / Fölül az egyik, s a másik alul? / Hatalmi kérdés emberek között, / S a hatalomban egyik elvadul? / Mindig csak elnyomott és elnyomó, / Kis különbség a módszerek között / És árnyalatok kockaforduláskor, / S meztelen önzés mindenek mögött?” (Egymás mellett soha?)

Ma is „mondó tűzként” lobban fel a költő szava a magyar tájakon, ahol hiányzik Isten legszebb ajándéka, a békeség. Mert nincsen békeség közöttünk és bennünk. Mert képtelenek vagyunk „a korhadó világot / Testvér-színekkel ékesíteni”.

Nyugtalan, felbolydult világunkban békeségre jutni, valamiképpen megtalálni a belső lelki nyugalmat, a másik emberrel való békeséget – ide csoda kell. Erre a csodára utal Reményik Békeség Istentől című versében: „Nincs nyugalom, nincs nyugalom – a szív, / Amíg ver, mindörökké nyugtalan. / De mindörökké nyughatatlanul, / Istentől mégis Békesége van. / Nyugalma nincs, de Békesége van. / Békeség Istentől.”

Itt, Erdélyben református testvéreink ezzel a szép és biblikus ihletésű köszöntéssel szoktak fogadni bennünket: „Békeség Istentől!”

Megbékélni életünkkel, helyzetünkkel, az események sodrásával, megbékélni embertársainkkal és Istennel – talán ez a legszebb, legnagyobb emberi ideál. Problémáink, gondjaink, belső feszültségeink, agyunkat időnként elöntő heves indulataink feldolgozása, szublimálása nem könnyű dolog, nincs rá egyszerű „gyógyulási képlet”, ehhez a békeség csodája kell.

A bibliai héber salom, a görög eiréné, a magyar békeség szó olyan állapotot jelöl, amely a teljességre utal. A békeség olyan állapot, olyan viszony, amelyben az ember összhangban él önmagával, embertársaival, Istennel, és összhangban, har-

ÉGTÁJOLÓ

móniában van az őt körülvevő világgal. A békeség olyan állapot, amelyben minden a maga helyen van, amelyben rendezettek a viszonyok, amelyben nyugalom van, mert a békeség egyben áldás, élet és üdvösség is; lehetne tovább árnyalni a gazdag jelentéstartalmat.

Tudjuk – hiszen saját életünkben, környezetünkben is tapasztalhatjuk azt, amit Reményik lírába ötvözve fogalmaz meg –, hogy az ember lényé legmélyéből vágyakozik a békeségre. Különösen akkor erősödik fel bennünk ez a vágy, ez a sürgető igény, amikor a külső, békétlen, zavarodott állapotok miatt kétségbeesés, kilátástalanság és félelem lesz úrrá rajtunk. Feje tetejére állított világunkban, ahol lassan a józan ész érvényét veszíti, ahol aligha állapítható meg, hogy mi a jó, és mi a rossz, ki az ellenség, és ki a barát, és végzetlenül összemosódnak az árnyalatok és a jelentések, szükség van a békeség csodájára.

Hitvalló keresztény emberként mondhatom, hogy az igazi békeség fölülről jövő ajándék, drága és értékes. Ha van igazi békeségünk, az nem a mi kizárólagos érdemünk, azt egyedül a békeség

ura, Jézus Krisztus adhatja nekünk. Bár gyakran kizárólag saját képességeinkre szeretnénk hivatkozni, és úgy érezzük, hogy képesek leszünk békeséget teremteni lelkünkben, környezetünkben, összekuszált világunkban, hamar rá fogunk jönni tévedésünkre, gyengeségünkre, mert „nem a mi dolgunk igazságot tenni, / A mi dolgunk csak: igazabbá lenni.”

Pedig mennyi jóindulat, igyekezet, ügyszeretet és -buzgalom van bennünk, de elég egy keresetlen szó, egy félreértés, egy röpké figyelmenlenség, egy átgondolatlan megjegyzés vagy élcelődés, és békeségünk máris odavan. A világ nem ad, mert nem adhat igazi békét; nem adhat, mert nincs neki. A világ amolyan tetszetős és néha hangzatos békeségpótlékokkal igyekszik összetartani a töredezett létet.

A Camus által értelmezett emberi tragikus heroizmus végkifejlete mindig a kudarc, mert Isten hiánya mindig kudarchoz vezet. Az igazi békeséget ma is Jézusban kaphatjuk meg. Ő egyszer és mindenkorra legyőzte a bűn hatalmát, a bűnt, a legnagyobb ellenséget. Ezért benne és általa állt helyre a teljes békeség, ebben a jézusi önfeláldozó szeretetben van egyedül igazi békeség.

Van ebben a jézusi önfeláldozó szeretetben valami abszolút, valami feltétlen, valami, ami meghaladja az emberi határokat. Ez a feltétlenség utal arra, hogy Jézusban Isten szeretete nyilvánul meg. Jézus paradox módon éppen a kereszten, a legborzasztóbb sötétségben állítja

elénk a legfényesebb, világító valóságot: Isten szeretetét.

Sienai Szent Katalin mondta: „A mi Urunkat nem a szegkek tartották a kereszten, hanem a szeretet.” Ez az isteni szeretetből fakadó békeség állítja helyre életünk dolgait, rendezzi el viszonyainkat, és teszi lehetővé, hogy összhangban éljünk önmagunkkal, embertársainkkal és Istennel, talán az egész világgal.

Hinni kell, mert hinni lehet a krisztusi szeretet győzelmének eszményében, abban a megújító valóságban, mely képes egyedül legyőzni a világot, megkötni az elszabadult indulatokat, a gyűlöletet, az önzést és lecsillapítani a háborgó szíveket.

„Békeség Istentől: mi így köszönjük, / Hogy köszöntésünkben lélek legyen – / Vihar-tépett fák – ágaink mégis / Vadgalamb bűg és Békeség terem. / Békeség: köszöntésünk ez legyen. / Békeség Istentől.” Halála hatvanhatodik évfordulóján a „mondó tüzek” lírikusa, Reményik ezt üzeni az emléke előtt tisztelgő mai magyaroknak.

Adorjáni Dezső Zoltán püspök Erdélyi Egyházkerület

Hatvanévesen – a célban

A tartományi egyház tagja lett a Württembergi Magyar Protestáns Gyülekezet

► „Német evangélikus tartományi egyház első ízben vett fel soraiba más nyelvű és származású közösséget: a mi Württembergi Magyar Protestáns Gyülekezetünket. Igaz, erre hatvan éven át vártunk, de úgy érezzük, hogy célunknak legalább egy részét sikerült elérnünk. A württembergi evangélikus zsinat törvényt hozott az egyházba való »betagolódásunkról«. A befogadás azért is tekinthető szinte korszakalkotónak, mert a német állami törvények értelmében minden lakos a lakóhelye szerint illetékes német gyülekezet tagja és adófizetője (amennyiben nem lépett ki az egyházból). Továbbá azért is, mert mi még csak nem is vagyunk mindnyájan – a magyar szóhasználat szerint – evangélikusok” – tájékoztatta lapunkat Gémes István lelképásztor.

A fennállásának hatvanadik évfordulóját jegyző Württembergi Magyar Protestáns Gyülekezet október 28-án a Stuttgart-Bad Cannstatt-i Luther-templomban tartotta jubileumi istentiszteletét. A kétnyelvű ünnepi alkalmon a Württembergi Evangélikus Egyház püspöke, Frank Otfried July prédikált arról a közösségről, amelyet Isten igéje hoz létre – függetlenül attól, hogy a közösség tagjai milyen származásúak, milyen nyelvet beszélnek, és milyen kultúrából érkeztek. A magyar ajkú gyülekezet tagjai az igehirdetés után megmutatták a püspöknek, hogy ők már régen valóra váltották szavaikat: „eleven tarkaságukat” a templom poszter méretű fényképe köré elhelyezett feliratokkal illusztrálták. Félutcai ország tizenegy különböző egyházból verbuválódott a közösség, amelyet az ige magyar nyelven való hallgatásának vágya tart össze.

A délutáni istentiszteletet követő ünnepség során a hívek felemlegették annak a német testvérüknek az esetét is, aki magyarországi látogatása alkalmával jutott arra a következtetésre, hogy Isten igéje magyarul hangzik a legszebben. E felismerés jegyében tökéletesen meg is tanulta nyelvünket, és máig rendszeresen jár a magyar istentiszteletekre!

Az ünnepi istentisztelet szolgálattevői – középen Frank Otfried July, jobbján Fabiny Tamás, balján Gémes István

Stuttgartban 1947-ben tartották meg az első magyar nyelvű istentiszteletet a háború után odamenekült magyar protestánsok részére. Attól kezdve a városi Young Men's Christian Association – a Keresztyén Ifjúsági Egyesület itteni megfelelője – volt a magyarok „bázisa”. Az időközben megalakult gyülekezetért adtak most hálát a hatvanadik évfordulón. Az együttlét elhangzott: a gyülekezet elevenségének egyik titka az, hogy tagjai soha nem vitáztak különbözőségeiken, de mindig is együtt keresték az összekötő kapcsolatokat. Az elevenséget most az ünnepi programba iktatott zenei és prózai betétek, illetve a vasárnapi iskolás gyermekek játéka is demonstrálta. A vendéglátók a gyülekezeti teremben nemcsak magyaros vendégszeretettel fogadták a mintegy háromszáz magyar és német látogatót, hanem magyar népi hímzések seregével is elkápráztatták őket.

A jubileumi eseményen a gyülekezet természetesen megemlékezett lelkészeiről is. Mindazokról, akik a hat évtizeden keresztül együtt járták velük az utat: néhai Négyessy Bertalan református lelkészről, aki ama első istentiszteletet tartotta; Kótsch Lajos evangélikus lelkészről, aki – csaknem haláláig – huszonnyolc éven át pásztorolta őket, valamint Gémes Istvánról, aki 1972 óta, és fiáról, Gémes Pálról, aki 1996 óta lelkészük.

Virágcsokrokkal a gyülekezetet vezető lelkészek és hitveseik

A helyi egyházközségbe történt „betagolódásával” immár hivatalosan is a német egyház teljes jogú tagjává lett magyar gyülekezet ünnepének Magyarországról is volt vendége. „Nagy örömmre eljött közénk dr. Fabiny Tamás, a Magyarországi Evangélikus Egyház Északi Egyházkerületének püspöke; Egyház és nyilvánosság címmel tartott nagy hatású, szellemes és irányt mutató előadást. Köszönjük közöttünk végzett szolgálatát!” – írja Gémes István, aki végezetül így összegezte tájékoztatóját: „Gazdagodtunk az igével, emlékeztünk régiekről, útmutató előadást hallottunk, és népi kultúránk kincseivel ismertethettük meg vendégeinket, azaz a »nyilvánosságot«. A munkánk jövőjére pedig Isten áldását kértük.”

► EvÉlet-infó

GAW-ünnep Wittenbergben

► Németország ünnepe. A világ egyik legrégebbi egyházi segélyszervezete emlékezik az előzőkre. Azokra, akik a harmincéves háborúban elesett svéd királyról neveztek el szeretetszolgálatukat. Azt a szolgálatot, amelynek közvetítésével evangélikus akar(t) segítséget nyújtani – evangélikusnak. Mindig is személyes szolgálat volt ez. Nem idegen segített idegenen, hanem az adakozó személyesen nyújtotta át az adományozottnak azt, amit ezzel a szándékkal összegyűjtött.

A Gustav-Adolf-Werk (GAW), azaz a Gusztáv Adolf Segélyszolgálat (GAS) fennállásának százhetvenötödik évfordulójára Németország-szerte egész éven át tartó ünnepségsorozattal emlékeznek. Ennek jegyében szeptember közepén Zweibrückenben Magyarország, illetőleg a magyarországi segélyezés került fókuszba. A Károly-templomban D. dr. Harmati Béla nyugalmazott püspök mondott köszöntőt, e sorok írója pedig – A hit összeköt címmel – előadást tartott. Ugyanitt két nappal korábban, szeptember 14-én a Kiskőrösről indult Boldoczki Gábor trombitaművész adott ízelítőt kivételes hangszertudásából. (A muzsikust a Festival Euroklassik elnevezésű rendezvényre kiadott szórólap egész egyszerűen „a 21. század legnagyobb tehetségének” nevezte.)

A GAW-jubileum központi rendezvénye Wittenbergben volt, kapcsolódva a reformáció négy százkilencvenedik évfordulójának megünnepléséhez. E lap hasábjain talán szükségtelen részletezni,

hogy Wittenberg miért a reformáció fővárosa. Október 31-én negyvenhárom nemzet küldötte találkozott e történelmi városban, ahol az évforduló napján ismét megnyitották az úgynevezett „Tételkaput” a Vártemplomban. Azt a kaput, amelyre négy százkilencven évvel ezelőtt Luther Márton kiszegte kilencvenöt tételét. Ezen a napon a templomban elsősorban zenei együttesek változtatták egymást – mintegy folyamatos hangversenyt adva az állandóan cserélődő gyülekezetnek –, de még az áhítatok is tapssal „díjazta” a hallgatóság.

Az utca embere is ünnepelt, hiszen a város valósággal áttöltözött. Korabeli ruhákban közlekedő emberek, korabeli hangszereket megszólaltató utcai zenészek, kikiáltók, kézművesek idézték fel mindazt, ami a városra Luther idejében jellemző lehetett.

A német közszolgálati televízió által

egyenes adásban közvetített központi istentisztelet a városi templomban, „Luther Márton templomában” volt. Ennek a templomnak a szószékéről kétezer igehirdetése hangzott el, itt kötött házasságot Bóra Katalinnal, és ebben a templomban hangzott el először német nyelven az evangélikus liturgia. Az adás rendezője külön felhívta a gyülekezet figyelmét arra, hogy derűs arcokat szeretnének közvetíteni, hiszen az öröm, a derű a reformáció legadekvátabb kifejezője, és általában is a leghatásosabb igehirdetés.

Az ünnep tartalma a százhetvenöt éves GAW munkájáért, szolgálatáért való hálaadás volt. A liturgiában öt nyelven – németül, magyarul, észtül, csehül és spanyolul – hangzottak el a boldogmondások, majd pedig diákok helyeztek el az oltártérbe lefektetett keresztben negyvenhárom apró gyertyát, ily módon szimbolizálva a közös kérést, hogy ennek a szolgálatnak a fénye a jövőben is világolhasson. A negyvenhárom gyertya (képünkön) mindegyikét a Gusztáv Adolf Segélyszolgálat egy-egy taggyűlése küldte el erre az alkalomra – a Magyarországi Evangélikus Egyház gyertyája is egy volt közülük.

A záró fogadás a világ első, illetőleg legrégebbi evangélikus lelkészalakásában volt, Johannes Bugenhagen egykori otthonában. Itt köszöntötték egymást a helyiek és a külföldiek, itt mondott köszönetet a GAW negyvenhárom taggyűléseinek képviselője – köztük a segélyszervezet magyarországi elnökeként e sorok írója – azért a segítségért, amelyet a segélyszolgálat adott és ad mind a mai napig.

■ KÁPOSZTA LAJOS

A Rát Mátyás-díj 2007. évi kitüntetettje: Alexa Károly

► Az erdélyi Visky András, majd a Londonban élő Pátkai Róbert után az ország jelenlegi határain belül tevékenykedő író-lapszerkesztő, Alexa Károly részesült idén Rát Mátyás-életműdíjban. Az indoklás szerint a neves publicista „újságírói, szerkesztői, irodalomtörténeti, oktatói-nevelői, kultúrpolitikai életművéért, a nemzeti és keresztény hagyomány kiemelkedő színvonalú ápolásáért” érdemelte ki a Protestáns Újságírók Szövetsége (Prúsz) által 2005-ben alapított díjat.

Bár információink szerint az nem szempont, hogy egy-egy kitüntetett mely protestáns felekezet tagja, az október 31-i díjátadásról tudósító napilap – a Magyar Hírlap – érdekes adalékként idézi Alexa Károly legújabb esszéjének erről áruklódó sorait. Eszerint személyében – a református Visky és az evangélikus Pátkai után – most egy kálvinistává lett lutheránus vehette át az első magyar nyelvű újság, az 1780 januárjában megjelent Magyar Hírnemlő (evangélikus) lelkész-szerkesztőjéről elnevezett plakettet Novotny Zoltántól és Fagyvas Sándortól, a Prúsz elnökétől, illetve elnökségi tagjától. (A bronzból készült éremkülönlegesség Kutas László szobrászművész alkotása.)

A Rát Mátyás-díj átadásának színhelye a budai Szilágyi Dezső téri református templom volt, ahol a reformáció emléknapiján tartott esti áhítaton a helyi gyülekezet vezető lelkésze hirdette Isten igéjét. Illés Dávid 1Kor 5,6-8 alapján hangsúlyozta: Krisztusra tekintve kell megújulnunk, hogy éltető kovásszá lehessünk a világban.

Az ünnepi istentisztelet záróakkordjaként Hívósvölgyi Ildikó színművész örvendeztette meg a gyülekezetet Csendes csodák című Reményik Sándor-estjével Csáki András gitárművész közreműködésével. Mindkét előadóművész a Szilágyi Dezső téri református egyházközség tagja.

■ GAZSU

FOTO: BOTTA BÉNES

Novotny Zoltán laudációja

Alexa Károly irodalomtörténész, kritikus és kultúrpolitikus, az Életünk című irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat főszerkesztője. Bár fő témája, kutatási területe a 19. század második felének irodalma, sokoldalúságára, szerencsés alkatára jellemző, hogy a régi magyar irodalomtól kezdve a kortárs magyar irodalomig minden korszakról jelentek meg írásai.

Évtizedekig tanított a bölcsészkaron, évekig a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, így elmondható, hogy sok mai magyartanárra az ő „keze alól került ki”. Mint ahogy a Mozgó Világ szerkesztőjeként is a legkritikusabb időszakban sok ma ismert magyar írórt indított el pályáján.

Munkái többségén érződik közéleti és politikai érdeklődése, valamint többek között az, hogy nem „szobatudósi” kíváncsisággal fordult, fordul a mai magyar sorskérdések felé. Amikor nemzedékét a kor csábította, belevetette magát a közéletbe. A tanítással párhuzamosan volt újságíró, szerkesztő, rovatvezető, főszerkesztő-helyettes, főszerkesztő a Magyar Hírlapnál, a Kortársnál, a Mozgó Világnál, a Hítelnél, a Heti Magyarországnál, az Új Magyarországnál. 1993-tól 1996-ig a Magyar Távirati Iroda vezérigazgatója volt. Az MDF alapító tagja.

A hagyományt nemcsak nemzeti, hanem keresztény hagyományként is kezelte. Református presbiter a XV. kerületben.

Magukért beszélnek műveinek címei: Magyar zoltár, Eleitől fogva, A szerencsen komomyik, Ugyanazon gyaradékból, A magyar polgár – és a magyar író, Quodlibet, Édesanyámnak vagy a legutóbb megjelent, esszéiből és egyéb írásaiból készült kis válogatás Jézus mosolya címen.

A Rát Mátyás-díj átadásának alkalmából tisztá szívűből kívánom Alexa Károlynak, hogy még sokáig jusson ideje hobbjaira – kertre, szőlőre, borra, tengerre – s amivel, pontosabban akikkel kezdenem kellett volna, az unokákra. Kívánom, hogy irodalomtörténész, szerkesztői és írói munkáját az eddigiekhez hasonlóan folytassa mindannyiunk örömére!

Dr. Boleratzky Lóránd kitüntetése

Tíz éve adományoz Károli Gáspárról elnevezett díjat a kulturális tárca. Az elismerésben minden esztendőben azok része-

sülhetnek, akik biblikus tudományokban értek el kimagasló eredményeket, avagy kiemelkedőt alkottak a magyar lí-

ra és próza nyelvi megújítása terén. A szakmai kuratórium javaslata alapján a díjat idén – evangélikusként – Boleratzky Lóránd nyugalmazott ügyvéd vehette át. Az evangélikus egyházjog kiváló ismerőjének munkásságát ifj. dr. Fabiny Tibor egyetemi tanár méltatta.

A Károli-díj két további díjazottja Györi L. János irodalomtörténész, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem tudományos munkatársa, a Debreceni Református Kollégium tanára, valamint Nagy István református lelkész, a Károli Gáspár Református Egyetem nagykorú szék helyi tanítóképző főiskolai karának főigazgatója, az egyetem budapesti hittudományi karának óraadó tanára lett.

A bibliafordítóról elnevezett elismerést – dr. Hiller István miniszter megbízásából – az Oktatási és Kulturális Minisztérium egyházi kapcsolatokért felelős főtanácsadója, dr. Csepregi András evangélikus lelkész nyújtotta át október 30-án Budapesten, a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

■ G. Sz.

Ifj. dr. Fabiny Tibor laudációja

Dr. Boleratzky Lóránd 1920. augusztus 26-án született Neszelén, Zala megyében. Édesapja latin–magyar–görög szakos tanár, édesanyja polgári iskolai tanár volt. Elemi és középiskoláit Zalaegerszezen, jogi tanulmányait a Miskolci Evangélikus Jogakadémián végezte.

Az egyházjog iránti érdeklődését Bruckner Győző akadémikusnak, az egyházjog professzorának az „angol vitamódszerű” előadásai és szemináriumai kellették fel. 1941-ben és 1942-ben, huszonegy, majd huszonkét éves korában két pályamunkája nyert díjat: A magyar evangélikus püspöki intézmény egyházjogi és egyházkormányzati szerepe és jelentősége (146 lap) és A magyarországi evangélikus egyházfelügyelői intézmény eredete és egyházjogi jelentősége (90 lap). Mindkettő megjelent nyomtatásban is. Jogi doktorátust a debreceni egyetem jogi karán szerzett *summa cum laude* eredménnyel.

Működését a Budapesti Büntetőtörvényszéken kezdte meg. Hamarosan Glosius ösztöndíjjal a Berliini Egyetem Stutz Egyházjogi Intézetében, majd állami ösztöndíjjal a Helsinki Egyetemen folytatott egyházjogi tanulmányokat. Kutatásának eredményét *Állam és az evangélikus egyház Finnországban* címen adta ki. Egyéves amerikai hadifogság után 1947-ben a miskolci jogakadémia tanárává választották, és még ebben az évben evangélikus egyházjogból egyetemi magántanári kinevezést szerzett a debreceni egyetemen *Az állam és az evangélikus egyház jogviszonya* című előadásával. Habilitációját *Az ökumenikus kérdés az evangélikus egyházjog tükrében* című előadásával nyerte el. Az 1947/48-as tanév második félévében és a következő tanév első félévében a debreceni egyetemen tartott előadásokat.

A jogakadémiák megszűntetése után átmenetileg a budapesti tudományegyetem nemzetközi jogi tanszékén kapott beosztást, onnan azonban politikai okokból elbocsátották. Ezután többször fizikai munkát kellett vállalnia. A forradalom után tudott először Mezőkövesden, majd Gödöllőn ügyvédi bejegyzést szerezni; ez utóbbi helyen dolgozott 1983-ban történt nyugdíjaztatásáig.

Boleratzky Lóránd 1957-ben egy évig Ordass Lajos püspök egyházkerületének az ügyésze volt. Első teendőjének tekintette a meghurcolt evangélikus lelkészek rehabilitálását. Egy évvel később, Ordass püspök félreállítása idején lemondott ügyészi tisztéről. 1989-től tíz éven át az Ordass Lajos Baráti Kör (OLBK) elnöke volt. *Id. Kendeh György* titkárral mintegy harminc könyvet adtak ki. A család kérésére ő képviselte az örökösöket 1995-ben Ordass Lajos, 1996-ban pedig *Túróczy Zoltán* püspök rehabilitációja ügyében, ezáltal is hozzájárulva ahhoz, hogy a félreállított püspökök halálukban igazságot nyerjenek.

A rendszerváltás után négy könyve jelent meg: *A magyar evangélikus egyházjog alapjai és jogforrásai I.* (OLBK, Budapest, 1991); *Magyar evangélikus egyházjog II.* (OLBK, Budapest, 1998); *Aki mindvégig állhatatos maradt – Ordass Lajos mártírsorsú püspök* (OLBK, 2001; e mű látáskárosultak számára Braille-írással is hozzáférhető); *Életformálók* (Fébé, 2007). Számos tanulmányt publikált külföldön és idehaza egyaránt: a miskolci jogakadémia történetéről a *Zeitschrift der Savigny-Stiftung der Rechtsgeschichte*ben, további írásai a *Zeitschrift für evangelisches Kirchenrecht*ben, valamint a *Lelkipásztor*, az *Evangélikus Élet*, a *Keresztény Igazság*, a *Valóság* és a *Kanonjog* című folyóiratokban jelentek meg. *Ordass Lajos mártírsorsú püspök* című könyve a látáskárosultak számára Braille-írással is hozzáférhető.

Boleratzky Lóránd jelenleg is a Budahegyvidéki Evangélikus Egyházközség tiszteletbeli presbitere.

FOTO: GAZDAG SZUSZANNNA

A MAGYAR ÖRÖKSÉG DÍJJAL KITÜNTETETT Evangélium Színház

DUNA PALOTA

Budapest V., Zrínyi u. 5.

2007. november 17-én, szombaton este 7 órakor bemutatja

Vörösmarty Mihály Csongor és Tünde

című drámai költeményét két részben.

SZEREPLŐK:

Csongor, ifjú hős O. Szabó Soma
Kalmár, vándor Muci Sándor
Fejedelelem, vándor Bitsky Tibor Kossuth-díjas érdemes művész
Tudós, vándor Bánffy György Kossuth-díjas kiváló művész
Balga, földművelő O. Szabó István Jászai-díjas színművész
Kurrah, ördögfi Farkas Tamás
Berreh, ördögfi Gyurin Zsolt
Duzzog, ördögfi Szabó-Lencz Péter
Tünde, tündérlány Lass Bea
Ilma, Balga hitvese Buzogány Márta
Mirigy, boszorkány Szoboszlai Éva
Ledér Martin Adél
Éj Udvaros Dorottya Kossuth-díjas színművész
Énekes Huzella Péter Kossuth-díjas színművész
Külső hangok Medgyessy Pál

A pogány kunok idejéből

Díszlet- és jelmeztervező Huros Anna Mária

Zene Huzella Péter Kossuth-díjas színművész

Ördögjáték Gyöngyösi Tamás

Rendező Udvaros Béla

TOVÁBBI ELŐADÁSOK:

november 18., vasárnap este 7 óra

november 24., december 8., 15., szombaton este 7 óra

november 25., december 2., 9., vasárnap délután 4 óra

Jegyárúsítás hétfő, szerda, péntek délután 14 és 18 óra között a Duna Palota portáján (telefon: 1/235-5500). Helyárak: 2500, 1700, 1500 forint.

Hálaadás a reformálásért és a renoválásért

► Az elmúlt években többször tudósítottunk arról, hogy megújultak a Balaton-felvidéken (Hévíz, Tapolca, Sümege) épült közös, evangélikus–református templomok. A sorban a fonyódi volt az utolsó. November 4-én, vasárnap istentiszteleten adtak hálát a hetvenegy évvel ezelőtt épült hajlék felújításáért, megemlékezve egyben a reformáció évfordulójáról is.

Boleratzky Lóránd életének formálóiról

Ritka eset az, amikor valaki a titkaiba avat be másokat. Ha mégis, akkor is csak keveseket, és csak szigorúan bizalmas formában, megfontoltan. Amikor önmagáról vall az ember, inkább szemérmes, mint kitárulkozó szokott lenni.

Boleratzky Lóránd sajátos formáját választotta annak, hogy önnön életéről, pályájáról szóljon. Nem önmagát állítja középpontba, nem önéletírást ad kezünkbe, hanem azokról ír, akiknek meghatározó szerepük volt sorsa alakulásában. *Életformálók* című kötetében szellemi formálódásának irányítóiról, tájékozódási pontjairól emlékezik meg. A formát Ordass Lajostól kölcsönzi, aki az *Akikkel az úton találkozom* című könyvecskéjében életútját keresztelő személyekről szól röviden. Boleratzky Lóránd ezzel szemben zömében példaképek – édesapja, tanárok és lelkészek, országos szerepű jogászok és egyházi vezetők – alakjait idézi fel.

Zömében egyházi emberekkel találkozunk a kötetet lapozgatva, hiszen a jogász elődök többsége is az egyházjog szakembere vagy elhivatott egyházi férfiú. Ez a tény jó tükrözi Boleratzky Lóránd kettős elkötelezettségének: a jog és az egyház szeretete és szolgálata határozza meg életét.

Szerzőnk az egyes írásokban két szempontot tart szem előtt. Egyrészt törekedik egy vázlatos életrajzon, néhány esetben művek ismertetésén keresztül a személyek bemutatására, valamint meg tudhatjuk azt is, hol és hogyan találkoztak, miért vált életformálói a rövidebb-hosszabb találkozás. Meglátja és meglátatja a szellemi nagyságot, az igaz elkötelezettséget, az elvekhez való ragaszkodást. Olyan személyiségeket állít elé, akik méltán igénylik figyelmünket. Szeretettel, tisztelettel, gyakran alázattal szól. Még akkor is, ha néha vitázik figuráival, hiszen például *Bibó Istvánnak* az egyházi iskolák megtartásáról alkotott véleményét ma sem fogadja el.

A nagy emberek nagy teteteinek időnként szerzőnk is részese volt. Az ezekről tudósító sorok bensőségesek és hitelesek. Olykor ő maga is aktív résztvevő, ekkor – szükségszerűen – a dicsőség és az érdem fénye rá is hull, mégsem hivalkodik, megmarad a tények közlésénél, és figyelmünket inkább azok felé fordítja, akik valóban formáltak az ő életét is. Néhány kiragadott példán keresztül hadd mutassam be Boleratzky Lóránd szerzői attitűdjét!

Vladár Gáborról, az egykori igazságügy-miniszterrel, bányai kerületi felügyelőről – akinek kitűnő, már vakon íródott ön-életírása megrázó rajza a borzalmas 20. századnak – ezt írja: „Nem tudta teljesíteni Jézusnak azt a parancsát, hogy »Legyetek tökéletesek, mint ahogy a ti mennyei Atyátok tökéletes« – mégis ő az egyik legmagasabb mérce a tekintetben, amit ember egyáltalán elérhet.”

A tanú hitelességével szól akkor, amikor Nagy Miklós zalaegerszegi lelkész küzdelmét ismerteti. Az egyezmény ellenére „igénybe vették” a gyülekezeti házat, amely 1951–89 között a tanács, majd a néphadsereg épülését szolgálta. A nyilvánvaló igazságtalanság ellenére Nagy Miklós hiába küzdött, nem támogatta egyik egyházi felettese sem, sőt ellene fordultak, Ordass kivételével (rövid második aktív püspöksége idején).

Boleratzky Lóránd jól ismerte Ordass Lajost és *Mindszenty Józsefet* is. (Érdekes,

hogy evangélikus bátyját egyikük, katolikus nővérét pedig másikuk eskette.) Az egykori zalaegerszegi plébános időnként megfordult otthonukban, közös ismerősök szőlőjében. A kötet egyik legérdekesebb fejezete mégis az, amikor szerzőnk a két egyházi vezető sorsát és gondolkodásmódját hasonlítja össze. Megmutatja a párhuzamosságokat, és keresi annak az okát, hogy miért nem alakult ki közöttük – elsősorban 1956-ban – erősebb kapcsolat, nagyobb összetartás.

Otto Dibelius berlin–brandenburgi püspök meghívására Boleratzky Lóránd kétszer is járt Berlinben. A lazább személyes kapcsolatot az ő esetében műveinek hatása pótolja; összefoglalásukon keresztül kapunk személyiségrajzot a német Hitvalló Egyház e kimagasló képviselőjéről. Szerzőnk így összegzi Dibeliusnak a totális államról alkotott művét: „A totális államban más jog nincs, csak a politikai jog, ez pedig gyakorlatilag a rendőrség funkciójával azonos. A totális államban a rendszer védelmének legfőbb szerve a titkosrendőrség. A totális államban a politikailag büntethető cselekmények büntetése borzalmasan magas.” Mintha csak az 1945 utáni Magyarországról szólna.

Boldog az a kor, amelyben ilyen óriások lehetnek példaképek. Áldott az az életpálya, amelynek ilyen személyiségek lehettek formálói. Köszönjük Boleratzky Lórándnak, hogy mindezt megosztotta velünk.

■ ZÁSKALICZKY PÁL (IFJ.)

Boleratzky Lóránd: *Életformálók. A szerző magánkiadása, Budapest, 2007.*

Az istentiszteleten Márkus Mihály, a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke hirdette Isten ígését. Záróimádsággal *Iltés János*, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke szolgált.

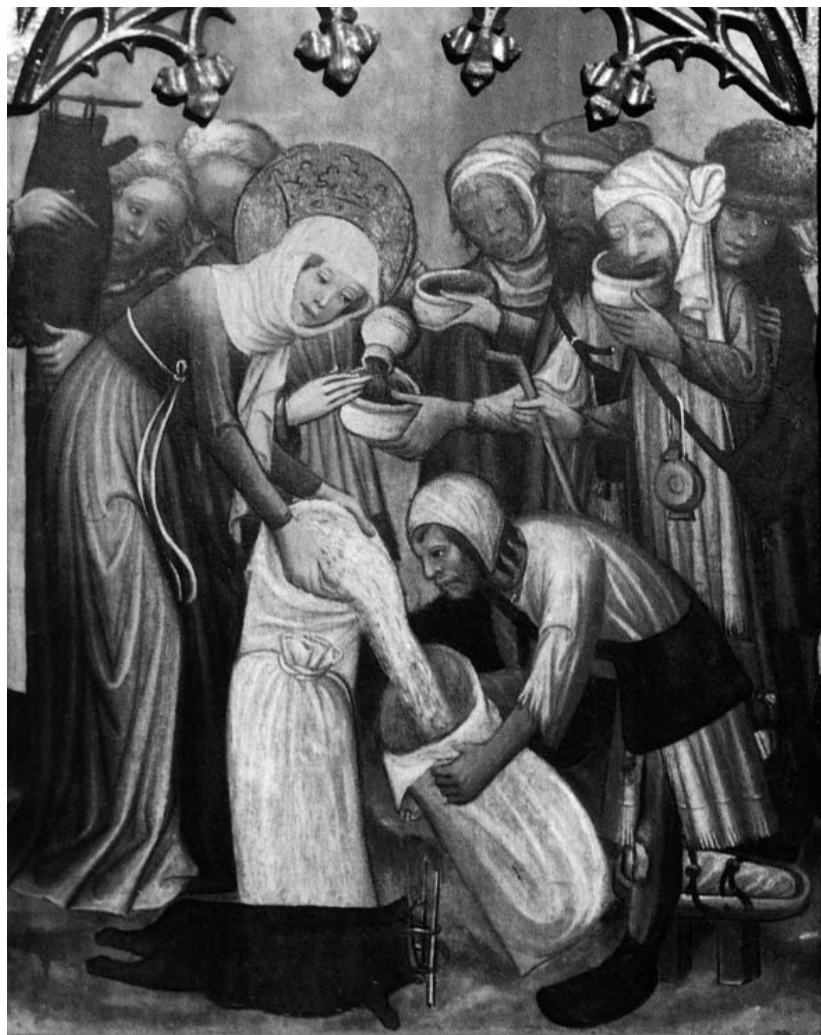
A hálaadást követő közgyűlésen Kovács Ferenc római katolikus építésszámológész ismertette a felújítás menetét. Bevezetőjében elmondta: megtszertetésnek vette a felkérést, hiszen – a szokásos gyakorlattól eltérően – más felekezethez tartozóként ő irányíthatta a munkálatokat. A felújítás alkalmával elvégezték a tetőszerkezet cseréjét, pala helyett cserépfedést kapott a tető, és kicserélték a toronysisakot. Tervezték az épület kibővítését is, ám ez eddig nem valósult meg. Beszámolója végén a mérnök köszönetet mondott a reformációért, amely az emberek mindennapjaiba is változást hozott. Ő ezt ünnepli feleségével együtt október 31-én – mondta.

A helyi evangélikusokat gondozó lelkész, *Zsáros András* tájékoztatót arról, hogy a beruházás költsége 2,7 millió forint volt. Ehhez a Dunántúli Református Egyházkerület egymillió, a Somogy-Zalai Egyházmegegye 900 ezer forinttal járult hozzá, a fennmaradó részt pedig jótékonyági koncertekből, adományokból és társadalmi munkából fedezték.

■ – MENYES –

FOTO: MENYES GYULA

Magyarok? Szentek?

■ DR. KORÁNYI ANDRÁS

Az *Evangélikus Élet* újabb, ökumenikus kitekintésű panorámaoldalának a „magyar szentek” közelgő, november 13-i emléknapja adja meg a témáját. Mint evangélikus keresztények aligha érezhetjük magunkénak ezt a hagyományt, hiszen mi nem osztozunk a katolikus egyház felfogását és gyakorlatát szentjeiknek – sok esetben közös egyháztörténetünk hithőseinek! – liturgikus tiszteletében, nem kérjük mennyei közbenjárásukat, és természetesen nem állítunk nekik szobrokat sem a templomainkban. Bár augusztus 20-án toleráns tisztelettel tekintünk államalapító *István* királyunk szentként való ünnepelésére, mégsem lett s nem is lehet igazán a miénk az ünnepnek ez a mozzanata.

Miért is kerül akkor hetilapunk hasábjaira ez a történelmi körkép? Mindenekelőtt abból a protestáns hagyományból kiindulva, hogy számunkra Magyarország történelme mindenkor a megmaradás, a közösségi túlélés egyik legfontosabb forrása volt. Hőseink gyakran származásukra tekintet nélkül lettek a közös örökség részévé – bizonyítják ezt jellemző példaként éppen a magyarság önazonossága szempontjából máig is meghatározó olyan „szentek” is, mint az itáliai *Gellért* és *Kapisztrán János*. Mi ugyan nem a szentek karának tagjaiként örizzük példájukat, de aligha lehet olyan, magára valamit is adó, művelt protestáns gondolkodó, aki ne ismerné legalább életük legfontosabb mozzanatait. Így az emléknap kapcsán olyan személyeket válogattunk ki a magyar történelemből, akikről közösen emlékezhetünk meg ökumenikus körben is.

Történelmi „szentjeink” első köre a középkorba vezet vissza bennünket. *László* király 1083-ban a pápa beleegyezésével vezette végig a magyar történelem legnagyobb szabású kanonizációs sorozatát: *András* és *Benedék* remeték, *Gellért* mártír püspök, *Imre* herceg és végül *István* király szentté avatását. Mind ebben nem csupán – s talán nem is elsősorban – kegyes szándékok vezették, sokkal inkább politikai megfontolások.

László király – 1077-ben elhunyt bátyjával, *Gézával* együtt – erőszakkal állította félre *Salamon* királyt és záratta őt a visegrádi vár egyik tornyába (ma is Salamontoronyként ismerjük). Az uralkodásra alkalmatlan fogoly helyett 1077-ben a rátermett *László* lett a király, aki megszilárdította az *István* halála után oly gyakran megtépázott országot. Ennek a nagyszabású folyamatnak volt része az is, amit a szentté avatottak életművének tiszteletével kívánt hangsúlyozni: mindenképpen a folytonosságot *István* uralkodói rátermettségével, valamint személyes és politikai elkötelezett-

ségét a kereszténység és a keresztény egyház mellett. Így kerülhetett a kiemelkedő családtagok mellé a remeték tisztelete is, akiknek vezeklővét bátyja, *Géza* király is testén viselte olykor.

Ehhez hasonlóan iktatták a szentek sorába magát *László* királyt is 1192-ben. Utódja, *III. Béla* igazi lovagkirály hírében állt szerzte Európában, aki örömmel hangszította híres elődje lovagi erényeit. *Béla* földi maradványai – sok Árpád-házi királyunkéval ellentétben – megmaradtak; innen tudjuk azt is, hogy a hős és daliás *László*ról fennmaradt leírás mily nagyon ráillett az őt szentté avatató utódra is.

Egész Európa és a középkori egyház arculatát átrajzolták azok az Árpád-házi királylányok, akik az 1200-as évektől kezdve lettek széles tömegek ünnepelt példaképei. Közöttük is a legjelentősebb és legismertebb *Erzsébet* volt; születésének nyolcszázadik évfordulóját éppen ebben az esztendőben ünnepeljük. Nyomában *Margit*, *Kinga*, *Hedvig*, *Jolánta* és prágai *Ágnes* – hogy csupán a legismertebbeket említsük – járta a Krisztus követésébe szegődött, önátadó és alázatos élet útját. A középkori társadalom szociális kettészakadása – egyik oldalon a nemesség és a jómódba törekvő polgárság, másfelől a leszakadó tömegek – a keresztény irgalmasság olyan példaképeivé formálta őket, amely hatott uralkodói hatalmat gyakorló rokonságukra is *IV. Bélától* a francia *IX. (Szent) Lajosig*.

Ezt a vezérfonalat követve került középkori panorámánkba *Kapisztrán János* is, aki a magyar történelem egyik legkritikusabb helyzetében, a 15. század első felében jött itáliai ferences szerzetesként a töröktől fenyegetett országba. Prédikációinak és műveltségének mozgósító hatása is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy 1456-ban katonai csodát és diadalt láthatott Nándorfehérvár vára, ahol maga *János* is életét áldozta a törökök elleni elkeseredett küzdelemben.

A sort hosszan lehetne folytatni – természetesen akár messze el is térve a katolikus egyház „magyar szentek napján” ünnepelt alakjaitól –, talán egészen az 1945-ös vértanúként boldoggá avatott *Apor Vilmosig*.

Természetes, hogy evangélikus hithőseink közül is hosszan idézhetnénk a neveket – üldözött reformátorainktól *Ordass Lajosig* –, hogy teljessé tegyük a felsorolást. Hiszen számunkra is fontos azok emléke, akik nem csupán történelmi, de keresztény hitbeli példaképek is voltak, akik számára a hit és a mindennapi élet elválaszthatatlanul összekapcsolódott egymással. Nem nevezzük őket szenteknek, nem bízunk magunkat a közbenjárásukra, de halálával idézzük fel emlékezetüket.

MAGYAR SZI

Szent István

Géza fejedelem és *Sarolt* fia, pogány neve *Vajk*. A történelmi irodalom általában 975 körülre teszi születési idejét. 997-ben lett fejedelem; *II. Szilveszter* pápától koronát kért, amellyel 1000. december 25-én vagy 1001. január 1-jén királlyá koronáztatta magát Magyarország akkori székvárosában, Esztergomban. *Hartvik* püspöknek az *István* királyról szóló legendájában olvasható a jól ismert történet: a pápának Isten angyala látomásban megparancsolta, hogy a koronát ne a lengyel fejedelmi követeknek, hanem az ismeretlen nemzet másnap megérkező követeinek adja. Így hozta *Asztrik* püspök Magyarországra a koronázási jelvényt.

István mint az ország első keresztény királya jelentős állam- és egyházszervező tevékenységet fejtett ki. Hadvezérnek is kiváló lehetett, hiszen minden háborúját megnyerte, sőt még növelte is az ország területét a nyugati határvidéken. A róla szóló legendák egyes részei már-már mint „harcos szentet” állítják elének. A források többsége azonban *István* mélyen vallásos vonásait emlegeti, melyek évei előrehaladtával bizonyára mindinkább jellemezték a királyt. A korabeli írók példaképek, „szent életűnek” tekintették.

I. Ottó császár unokahúgával, *Gizella* bajor hercegnővel kötött házasságot. Fik, a trónörökös (*Szent*) *Imre* herceg 1031-ben elhunyt.

István királyt 1038. augusztus 15-én bekövetkezett halála után az általa alapított székesfehérvári bazilikában temették el. 1083-ban *I. (Szent) László* avatatta szentté; épségben megmaradt kézfejehez, az úgynevezett *Szent Jobbhoz* liturgikus tisztelet kapcsolódik. Ünnepe 1686-ban *XI. Ince* pápa az egész egyházra kiterjesztette. Ünneppnapja Magyarországon augusztus 20., máshol augusztus 16.

Szent Imre

I. (Szent) István király és *Gizella* bajor hercegnő fia. Az 1524–1527 között íródott *Érdy-kódex* szerint a herceg 1000-ban született, míg jezsuita történétírók közelebbről meg nem nevezett „régí breviáriumok” alapján 1007-re teszik születését, úgy tudva, hogy *Imre* huszonnégy éves korában halt meg.

A fiatal herceg gyermekkoráról nem szólnak a szűkös források. Nevelője a később szintén szentté avatott *Gellért* püspök volt. Nevelését szolgálta az egyetlen magyarországi királytűkör, az *Intelmek* is, amelyet apja kívánságára állítottak össze.

Hogy a férfikorba lépő trónörökös milyen is lehetett valójában, nem tudjuk. A leghitelesebb forrás ezt illetően a *Képes krónikának*, illetve *Thuróczy János A magyarok krónikája* című munkájának azon kitétele lehet, hogy ott volt szülei oldalán, amikor az általuk alapított egyházakat látogatták meg, s köpenyét az oltár elé terítette, hogy oltárterítőt készítsenek belőle.

Imre herceg 1031-ben egy vadászbalesetben fiatalon életét vesztette. A szerencsétlenség körülményei máig homá-

lyosak előttünk. A haláleset egyetlen hiteles megörökítését a *Hildesheimi Évkönyvek* egykorú, ám igen szűkszavú feljegyzéséből ismerjük: „*Imre*, *István* király fia, a ruizok (oroszk) hercege vadászatán vadkantól széthasítva siralmas halállal halt meg.”

1083-ban *I. (Szent) László* avatatta szentté. A 12. század elején keletkezett legenda a nő, de gyermektelen *Imrét* a szűzi tisztaság megtestesüléseként állította példaképpül. Ünneppnapja szeptember 2. és november 5.

Szent László

Béla fiaként 1040 körül született. Unokafivére, *Salamon* uralkodása alatt *Géza* bátyjával, majd *Géza* uralkodása idején egyedül a dukátus (a Magyar Királyságon belül a trónörökös kormányzása alatt álló terület) ura volt, 1077-től 1095-ben bekövetkezett haláláig pedig az ország királya.

*László*val ért véget az a több évtizedes válságperiódus, amely *István* király halálakor (vagy talán már uralkodása utolsó éveiben) kezdődött. Hatásos törvényekkel stabilizálta a magántulajdont, az állam és az egyház gazdasági alapját és rendjét. Elhárította a külső támadásokat, és szilárd feudális királyságot épített ki. Rómával szemben következetesen őrizte az ország szuverenitását, az országon belül pedig építő és máig ható egyházpolitikát folytatott. Mint uralkodó európai tekintélynek örvendett.

Zseniális politikusnak mutatja őt az a lépés, amellyel felül tudott kerekedni a családján esett sérelmeken – nagypapját, *Vazult* *István* vakította meg egy ellene megkísérelt merénylet követően, s a lázadó főúr családjának is menekülnie kellett. Ennek következtében maga *László* is lengyel földön született. Ám azzal, hogy kezdeményezte s végigvitte *István*, majd *Imre* herceg szentté avatását, félreérthetetlenül kinyilvánította:

megbékelt a múlttal, és *István* szellemi örökösének tekinti magát.

Második feleségétől, *Adelhaidtól* született leánya, *Piroska* – *Ioannés Komnénos* feleségeként – bizánci császárné lett, akit az ortodox egyház szentként tisztel.

*László*t előbb az általa alapított somogyvári apátságban, majd Váradon temették el. 1192-ben *III. Béla* király kezdeményezésére avatott szentté. A váradi székesegyházban lévő sírja országos jelentőségű kegyhelyévé vált, amelyet a magyar királyok is rendszeresen felkerestek. Tiszteletében a hivatalos egyházi

szentkultusz összefonódott a néphagyománnyal és a hiedelmek világával. Ő lett életében és utóéletében az Árpád-ház talán leginkább tisztelt és megbecsült uralkodója. Ünneppnapja június 27.

Szent Gellért

Az eredetileg *György* nevet viselő későbbi szerzetes velencei patríciuscsaládban született 980 körül. Gyermekként, súlyosan betegen került a velencei San Giorgio Maggiore-monostorba. Szülei felajánlották őt *Szent György* lovagszentnek, és a szerzetesek imádságait kérték. Megígérték, hogy ha felépül a gyermek, felölti a szerzetesi csuhát. A kisfiú egészsége helyreállt. Apja időközben a Szentföldre zárandokolt, ahol meghalt, így fia az elhunyt tiszteletére az ő nevét vette fel.

Gellért sok évvel később maga is szentföldi zárandokútra indult. Velencéből először Zára kikötőjébe akart hajózni, egy vihar miatt azonban Isztria partvidékén kötöttek ki. A kényszerű várakozás során a Szent András-monostorban

találkozott *Gaudentius* nevű volt szerzetársáival, aki a magyarföldi egyházszervező munkájához hívta.

A legenda szerint 1015-ben, de valószínűbb, hogy csak 1020 táján vagy után jött hazánkba, s Pécssett állt meg először. Innen Székesfehérvárra ment, ahol a király éppen udvarával tartózkodott, s *István* előtt mondtott beszédével megnyerte annak bizalmát. *I. (Szent) István* király feltartóztatta, s fia, *Imre* herceg nevelőjévé tette. Az udvar lármájából magányra vágyó *Gellért* a legenda szerint 1023-ban visszavonult a Bakonyba remetéskedni, majd onnan 1030-ban püspökként az ekkor alapított csanádi egyházmegye élére került.

István halála után mind *Orseolo Péterrel*, mind *Aba Sámuellel* szembefordult, a *Vazul* fiak trónra lépését támogatta. 1046-ban az *I. András* köszöntésére induló *Gellért* és társait az ekkor kitört pogánylázadásban részt vevő felkelők megtámadták, *Gellért*et a Kelen-hegyről (ma *Gellért-hegy*) letaszították és megölték. Pesten, majd 1053-ban Csanádon temették el. 1083-ban *I. (Szent) László* avatatta szentté. Ünneppnapja szeptember 24.

Szent Erzsébet

II. András király és *Merániai Gertrúd* öt gyermeke közül középsőként 1207-ben Sárospatakon született. Négyéves korában került *Hermann* tartományi gróf menyasszonyaként a türingiai Wartburg várába. A gróf váratlan halála után, 1221-ben, tizennégy évesen lett *IV. Lajos* tartománygróf felesége.

A korabeli szemtanúk szerint a karcús termetű *Erzsébet* mozdulatai nemesek voltak, arca feltűnően bájos és szép volt, viselkedésében pedig volt valami fenséges, „lehetetlen volt reánézni tisztelet és csodálkozás nélkül”. Az egyházi források pedig nem győzik emlegetni azt a gyöngédséget és harmóniát, amely az ifjú házaspárt jellemezte. *Lajos* – családja ellenében is – mindig kiállt *Erzsé-*

SENTEK LAPJA

bet bőkezű jótékonykodása mellett, amellyel felesége a szegényeket segítette. Erre sarkallta az is, hogy megismerkedett az új vallási áramlattal, a Szent Ferenc-i tanokkal. Első gyónatója is *Szent Ferenc* rendjének tagja volt. Erzsébet férjével Eisenachban kolostort alapított a kolduló barátok részére, s mint feljegyezték, a kámzsát maga Erzsébet varrta az odatelepülő szerzeteseknek.

1227-ben Lajos részt akart venni az ötödik kereszties hadjáratban, az út során azonban járványban elhunyt. Erzsébet Eisenachba, majd Marburgba költözött, ahol özvegyi járandóságából kórházat alapított. Gyónatója szigorú felügyelete alatt életét a betegápolásnak szentelte. 1231-ben bekövetkezett halálakor már szentnek tartották, kanonizálására 1235-ben került sor. Európában a legismertebb magyar szent. Ünnepe november 19.

Szent Margit

IV. Béla király és Laszkarisz Mária görög császári hercegnő leánya 1242-ben látta meg a napvilágot. A hagyomány szerint szülei még megszületése előtt, a dalmáciai Trau várában, a tatárok ostroma közepette fogadalmat tettek, hogy ha lányuk születik, Istennek ajánlják fel.

A családban hetedikként megszülető gyermek valóban lány lett, és a középkor egyik legkedveltebb női szentje után a Margit nevet kapta. Négyévesen a domonkos apácák veszpremi Szent Katalin-kolostorába került, innen 1252-ben vitték az apja által alapított Nyulak szigeti (ma Margit-sziget) kolostorba.

Már kisgyermekkorában megmutatkozott vallásos érzékenysége. Szentéletrajza megemlíti, hogy kislánykorában is komoly volt. Játék közben gyakran szaladt be a templomba imádkozni, és szeretett zsolnákat énekelni. Követve a királyi példát, a legelőkelőbb családok leánygyermekei lettek a kolostor első lakói, amiért is rövid idő alatt az ország egyik legrangosabb rendháza lett. Margit szülei mind a kolostort, mind pedig ott nevelkedő leányukat elhalmozták ajándékokkal – ám mint az életrajz írja, Margit minden neki jutott adományát a szegények között osztott szét.

Rövid életének legnagyobb konfliktusa az volt, amikor apja – eredeti szándékát megváltoztatva – II. Ottokár cseh királyhoz akarta feleségül adni öt tizenévesen. Margit akkor még nem tette le a végső ünnepélyes fogadalmat,

de ellenállt e házassági tervnek. Hiába volt az atyai kérés, majd az erélyes fenyegetés, a királylány kitartott az apácélet mellett. Ekkortól érezhetően megromlott a viszonyuk; Béla már nem nevezte okleveleiben Margitot „legkedveltebb gyermekem”-nek.

1270-ben bekövetkező haláláig a Nyulak szigetén élt szigorú askézist gyakorolva. Szentté avatását már testvére, V. István király kezdeményezte, az 1276-ban megindított eljárás azonban nem vezetett eredményre. Többszöri próbálkozás után végül csak 1943-ban iktatták a szentek sorába. Ünnepe január 18.

Szent Kinga

IV. Béla király és Laszkarisz Mária legidősebb lánya 1224-ben született. Alig múlt tízéves, mikor őt is mind szorosabb bűvkörébe vonta *Szent Ferenc* tanainak s még inkább nagynénje, *Erzsébet* életszentségének a hatása. Életrajzírói szerint a vonzó külsejű és határozott jellemű Kinga Istennek készült szentelni életét, ám hűgával, *Margittal* ellentétben végül mégis meghajolt apja akarata előtt, és 1239-ben feleségül ment a lengyel *Bolleszláv* herceghez.

Új hazájába kerülve Kinga rávette férjét, hogy mindketten tegyenek tisztasági fogadalmat, és éljenek szűzi házasságban (innen származik férje nevének „Szemérmes” jelzője is). A fejedelmi párt buzgó adományozási szokás jellemezte – például (állítólag) teljes hozományukat Krakkó szegényei között osztották szét.

Amikor Lengyelországra is rátörtek *Batu* kán mongol seregei, nekik is menekülniük kellett. A háborús pusztítások utáni újjáépítésnek Kinga ugyanolyan kiemelkedő alakjává vált, mint Magyarországon édesapja. Krakkó óvárosának az újbóli alapítása is az ő és férje nevéhez fűződik.

Férje 1279-ben bekövetkezett halála után teljes vagyonát a szegények és az egyház között osztotta szét, ő maga az általa alapított ószandeci klarissza kolostorba vonult, és ott is halt meg mint főnöknő. 1690-ben VIII. Sándor pápa boldoggá avatta, 1715-ben XI. Kelemen Lengyelország és Litvánia patrónájává tette meg. 1999. június 16-án II. János Pál szentté avatta. Ünnepe július 24.

Szent Hedvig

(Nagy) Lajos magyar és lengyel király és Boszniai Erzsébet harmadik leánya. Négyéves korában eljegyezték Vilmos ausztriai herceggel, és apja nekik szánta a magyar trónt. A nagy király halála után azonban Mária, Hedvig nővére kapta meg a magyar koronát, Hedviget pedig 1384-ben, tízévesen lengyel uralkodóvá koronázták. A lengyelek ragaszkodtak hozzá, Vilmos herceghez azonban nem. A királylány kezét megkérte *Jagelló Ulászló* litván nagyfejedelem; 1386-ban férjhez ment hozzá. A házassággal létrejött a két ország uniója, az addig pogány litvánok pedig felvették a kereszténységet.

Hedvig a férje mellett háttérbe szorult, elsősorban egyházpártoló tevékenysége volt jelentős, de támogatta a krakkói egyetemet is. A szent életű Árpád-házi asszonyok példáját követve tö-

rődött a betegekkel, a szegényekkel és az árvákkal. Kórházakat látogatva maga is beállt az ápolók sorába. Jóságáról már életében legendák keletkeztek.

1399-ben első gyermeke születésébe halt bele. Közvetlenül halála után már szentként tisztelték. A krakkói Wawel-székesegyház főoltára alá temették, nem pedig a kriptába a királyok közé, kortársai annyira biztosak voltak Hedvig oltár-

ra emelésében. Erre azonban csupán 1997-ben került sor, amikor II. János Pál pápa Krakkóban szentté avatta. Ünnepe július 18.

Kapisztrán Szent János

1386-ban a Nápolyi Királyságban fekvő Capestranóban született, apja német zsoldoskapitány volt. 1415-ben Perugia kormányzójaként egy lázadás során fogságba esett; kiszabadulása után egy látomás hatására a ferences rendbe lépett. Híres hitszónok volt, pápai legátusként elsősorban Kelet-Európában tevékenykedett.

Kapisztrán János élete utolsó éveit hazánkban töltötte, hatalmas élettapasztalatát, szűnni nem akaró lelkesedését, csodálatos ékesszólását, karizmatikus egyéniségét maradéktalanul a magyarság megsegítésének szolgálatába állította *Hunyadi János* mellett. Ennek közvetlen előzménye az volt, amikor a frankfurti birodalmi gyűlésen hirdetni kezdte, hogy Magyarországot védelmezve a nyugati kereszténység országai a keresztény Európát védelmezik.

1455. június 5-én érkezett Győrbe, és itt vette át az új pápa, III. Kallixtus megbízását, amely szerint a két János – Hunyadi és Kapisztrán – pápai munkatársak lesznek a terjeszkedő iszlám feltartóztatásában. 1456-ban a kereszties hadak élén részt vett Nándorfehérvár vé-

delmében. Az örömet azonban gyász követte – augusztus 11-én elhunyt Hunyadi János, majd október 23-án Újlakon hűséges barátja és munkatársa, Kapisztrán János is. Az újlaki ferences templomban temették el, sírja a középkori Magyarország egyik legjelentősebb kegyhelyévé vált. A szentté avatási ünnepély 1690-ben megtörtént ugyan, de e döntés – formai okok miatt – csak 1724-ben véglegesült. Ünnepe október 23.

Amit a szentté avatásról tudni kell

A kereszténység történelmének már az első évtizedeiben tisztelet övezte a Jézus Krisztushoz legközelebb álló személyeket: anyját, *Máriát* és *Keresztelő Jánost*, valamint az apostolokat. *Istvánról*, az első vértanúról maga az Apostolok cselekedetei tudósít.

A keresztényüldözések áldozatait az életben maradtak szinte azonnal, minden hivatalos eljárás nélkül tisztelni kezdték.

Az üldözések végeztével továbbfejlesztődött a mártírok liturgikus kultusza; sírjukat felkutatták, maradványaikat kiemelték és új, díszes sírokba helyezték. Emlékük megőrzését szolgálták a vértanúakták és a szenvedéstörténetek is; az előbbieknél gyakran szentábrázolások elbeszéléseire, jegyzőkönyvekre támaszkodtak. A vértanúk tiszteletének terjedésével a tévedési lehetőségek is megszorodtak, illetve a hagiográfia – vagyis a szentéletrajz – „műfaji sajátosságai” is átalakították az anyagot; az idő múltával nem minden vértanú lett tisztelet tárgya. A püspökök kötelessége lett a vitás esetek eldöntése, a tévedések megelőzése, de a mai értelemben vett szentté avatás még nem volt feladatuk. A kezdeményezés mindig a hívó néptől származott.

A 3. században kezdődött a remetéskedés, ami a szerzetesség létrejöttét siettetett. A remeték olyan hősies életvitelű egyéniségek, akik véruket ugyan nem ontották hitükért, mégis megérdemelték a nyilvános, közösségi tiszteletet. A mindennapok vértanúsága, vagyis a keresztény askézis hősies gyakorlása a tényleges vértanúsághoz hasonlóan szintén feljogosított az égi koronára. A munka kitartó végzése, a kötelesség állhatatos teljesítése ugyancsak történhet hősies fokon. Ennek felismerése oda vezetett, hogy idővel olyanok is nyilvános tiszteletben részesülhettek, akik elsősorban nem rendkívüli dolgok véghezvitelével, hanem kötelességeik teljesítésével érdemelték ezt ki.

A 8. század végétől Európa újabb eredményes missziója nyomán a helyi egyházak felvirágzásának következtében a püspökök egyre nagyobb ellenőrzést gyakoroltak a szentek nyilvános tiszteletének kezdeményezése fölött. Egyre terjedtek a helyi kultuszok. A szentté avatás hivatalos kifejezése, a *kanonizálás* (*canonisatio*) csak a 11. század elején, VIII. Benedek pápa (1012–1024) egyik levelében jelent meg először, és a 12. század közepéig ritkán fordult elő.

A püspököktől fokozatosan került át a pápához a szentté avatás kizárólagos joga. A VII. Gergely pápa (1073–1085) által 1075-ben közzétett *Dictatus papae* („A pápa irata”) című dokumentum 21. pontja szerint „minden egyház fontosabb ügyeit a pápa elé kell terjeszteni”.

A 12. század átmenetét jelentett a kanonizációk terén. Például az első magyar szentté avatás alkalmával, még az előző század végén, 1083-ban a király, *Szent László* maga rendelte el *István*, *Imre*, *Gellért* és két remete vértanú, *András* és *Benedek* fölemelését; ugyanakkor – a Hartvik-féle legenda szerint – a szentté avatás a pápa engedélyével vagy legalábbis tudtával történt.

A döntő fordulat a 13. század elején következett be; a szentté avatás ettől kezdve jogilag pontosan megfogalmazva, félreérthetetlenül a pápa hatáskörébe tartozott. E században tovább tökéletesedett a kanonizációk formája; véglegesült a szentté avatási per, illetve nélkülözhetetlen feltétellé vált a hiteles életrajz elkészítése. Az illető halála után történt csodákat minél teljesebb számban össze kellett gyűjteni a *Liber miraculorum* (Csodák könyve) lapjain.

A késő középkorban és főként az újkor elején az egyházi előjárók túlbuzgóága időnként visszaélésekhez vezetett. Ezért VIII. Orbán pápa (1623–1644) először 1625-ben két dekrétummal, majd 1634-ben a *Caelestis Jerusalem civis...* (A mennyei Jeruzsálem polgárai...) kezdetű brevével – pápai törvényt tartalmazó okmánnyal – megtiltotta, hogy a szentté nem avatott személyek nyilvános tiszteletben részesüljenek, illetve a szentek jellemzőivel ábrázolják őket. Kidolgozott egy új eljárási módot; kevés változtatással napjainkig ez van érvényben.

Rendez körülmények között a kanonizáció, a boldoggá és szentté avatás hosszú és lassú folyamat. Bármelyik katolikus hívó püspökhöz fordulhat, hogy kanonizációt kezdeményezzen. Ha ehhez a püspök hozzájárul, megkezdődik a szóban forgó személy élettörténetének vizsgálata. Fontos, hogy az eljárást megelőzi a *fama sanctitatis*, vagyis az illetőnek már a szentség hírében kell állnia széles körben. A helyileg illetékes egyházmegyében egyfajta törvényszéket állítanak fel, amely adatokat gyűjt a szent életű férfiú vagy nő hitbuzgalmáról és lelki életének értékeiről. Ha vannak tanúk, felkérlik őket tanúságtételre, és a jelölt minden személyes írását összegyűjtik. Ezután a „bizonyító anyagot” továbbítják Rómába, ahol a kongregáció titkára jelentést készít róla. Megkezdődik az apostoli processzus, vagyis a meghallgatások sora, ahol megvitatják a kanonizálásra ajánlott jelölt személyéhez kapcsolódó, csodákról szóló részletes tanúvallomásokot és adatokat.

Ezen a ponton kerül rá sor, hogy a Vatikán egy hivatalos személyisége, az advocatus diaboli, az „ördög ügyvédje” rámutat bizonyos hibákra, ellenvetéseinek ad hangot, vagyis a kanonizáció ellenében érvel. A viták lezárása után összeállítják a jelölt életrajzát, és elküldik a pápának.

A jelöltnek tulajdonított, halála előtti csodák alapján boldoggá is avathatják a szóban forgó személyt. Ez jelenleg megelőzi a szentté avatást, és két úton történhet. Ha az illető nem részesült nyilvános tiszteletben, akkor szabályszerűen kell felolvasni a pert előbb egyházmegyeyi szinten, majd továbbítani az ügyet az illetékes kongregációhoz. Ha azonban a nyilvános tisztelet igazolhatóan fennáll, per nélkül kérhető a pápa pozitív megerősítése. Az első esetben két csodát, a másodikban hármat kell hitelesíteni, a kánoni előírásoknak megfelelően igazolni. Az illető személy „közbenjárásának” tulajdonított csodákat is vizsgálat tárgyává teszik. Miután az illető további csodatételeit is igazolni lehet, a pápa végső döntést hozhat a boldoggá vagy szentté avatásról.

Szent László életét bemutató képek a Magyar Anjou Legendáriumból

Isten közelében

Ingmar Bergman filmjei
a békásmegyeri evangélikus templomban

■ DONÁTH MIRJAM

Számítottunk rá, hogy ha korunk legnagyobb svéd filmmesterének, Ingmar Bergmannak a műveit egy északi stílusban épült templomban fogjuk látni – ráadásul szélesvásznos –, különleges élményben lesz részünk. Az autentikus helyszín végül külsőség maradt, az igazi élményt és motivációt a filmek és az őket követő beszélgetések adták.

Mély levegőt kell vennie annak, aki három napon át délutántól éjszakáig Bergman-mozizásra szánja rá magát, mert nem a *Született feleségek* harmadik évada a kérdéses mű, nem könnyedén magával ragadó szórakozás, amit válasszunk. De mikor máskor vettünk volna mély levegőt, ha nem éppen most, az alkotót búcsúztatva?

Jelenet az *Úrvacsora* című filmből

Különös ez: a világ minden táján elismert, nagy nevű filmrendező-író, díjesők, unalomig ismert filmcímek és jelenetek, mégsem tudnék olyat – még filmrajongó ismerőseim közül sem – mondani, aki esténként Bergmant nézne DVD-n.

Gyönyörű, de nehéz, amit ez a filmes ad: suttogásokat és sikolyokat szeretet-éhségről, elhagyatottságról, fájdalomról és halálfélelemről. Amikor rászántuk magunkat, hogy jó barátok és ismerősök, gyülekezetünk körében október utolsó előtti hétvégéjét a Bergman-életművel töltsük, átéljük, amiért újra és újra összegyűlünk templomunkban: Isten közelségét.

Ingmar Bergman egészen tudatosan alakította pályáját. Mindig logikusan lépett, ahogyan a lelkét nyomasztó aggodalmakat a filmvászonra üzte ki magából. Az utolsó vetítési estén *Báron György* filmkritikus említette, hogy Bergman 1960-ban a *Trilógia* első darabját, a *Tükör által homályosan*-t nevezte opus 1.-nek. Addigi húszéves sikeres munkáját önkérésnek tartotta, melyben szakadatlanul küzd gyermekkorának démonaival. Vasszigorú evangélikus lelkész édesapjával, aki sem édesanyjának, sem neki nem volt képes szeretetet adni, és a mindenható Istennel, aki mindent – csakúgy, mint a Bergmant ígen foglalkoztató halált – „közönnyel túri”.

Ez utóbbiról az 1957-ben készült, a *Hetedik pecsét* című fekete-fehér meséjét láthattuk a templomban. A középkort idéző filmben, amikor pestis pusztít, és boszorkányokat égetnek, amikor a vallást az a félelmetes kegyetlenség jellemezi, amely apja házát, daliás lovag sakkozik a Halállal. Játsszuk, hogy időt nyerjen, mert ha nem lehet is mattot adni a Végzetnek, figyelme kijátszható. Isten mindebbé nem szól bele, sőt mélyen hallgat.

Bergman ezt a kínzó, lehetetlen emberi kilátástalanságot nevezi később – egészen pontosan „szenthármasában”, a *Tükör által homályosan*, az *Úrvacsora* és *A csend trilógiájában* – Isten csendjének.

Aztán Bergman lesz az, aki mélyen hallgat Istenről: a *Tükör által homályosan* fő-

szereplőjének vizionált óriáspókja után filmjeiben nem jelenik meg többé a transzcendentális. De a magára hagyott világ, az Isten nélkül kallódó, egymást gyötörő, szeretéthes, kereső emberek annál inkább.

A pirosban úszó, 1972-ben készült *Suttogások és sikolyok* főszereplőjei egymás mellett élnek őriítő magányban. Érdekes módon Bergman is, akárcsak kortársa, *Antonioni*, női szereplőkön keresztül képes önmaga legbelsőbb konfliktusait ábrázolni. Bergman specialitása az „arcszínház”, szereplői nem a térben, hanem az arcukon játszanak. Talán a változás legnehezebb darabja volt ez a film, mert a fizikai és lelki szenvedés olyan mélységeit tárta elének, amely még az erős idegzetűeket is megviseli. A *Hetedik pecsét* az egzisztencialista mesemondót látta, a *Trilógia* nyomán istenkereső-

nek kell mondanunk Bergmant, a *Suttogások és sikolyok* a pszichodráma hitchcocki követőjének mutatja.

Szombaton este, a *Trilógia* után *Grunwalsky Ferenc* volt a vendég, aki nemcsak abban rokona Bergmannak, hogy az ő édesapja is evangélikus lelkész volt, hanem abban is, hogy szintén becsukta maga után az apai ház ajtaját, amikor filmezésre adta a fejét. De még inkább abban, hogy vallomásos művei tanúskodnak a soha meg nem válaszolt s talán nem is megválaszolható kérdésekről: Istenről, hitről és a gonoszról.

Bergman nem rendezett vigjátékot, mert nem tudta nem halálosan komolyan venni a létezés rémségeit. Hogy akár komédiakészítő is lehetett volna, arra nagyjátékfilméletművének utolsó darabja, az 1982-ben forgatott *Fanny és Alexander* a legfőbb bizonyosság. Tudott nevetetni, csak nem akart.

Ez az utolsó nagy film a bergmani kérdések és műfajok kincsesládája. Az egyik férfi karakterét kifejezetten kacagatónak teremtette. A humor ezáltal, ha rejtetten is, még a legszörnyűbb helyzetekbe is bele-belekacsint, arról nem is beszélve, hogy a bohém-szabados színházi világ, melyet a puritán-kegyetlen hites környezettel állított szembe, elsősorú győzelmet arat. Ahogyan Bergman is démonai felett. Nem is rendez több mozifilm. Amilyen tudatosan nevezte a *Trilógiát* első alkotásának, olyan egyszerűen zárta le filmjei folyamát és kérdéseit 1982-ben.

Sok mindent nem láttunk. Egy teljes hétre lett volna szükség ahhoz, hogy csak a legfontosabb filmjeit mind meg tudjuk nézni. De ki tudja? Talán most, a tőle kapott megrázó és igaz ajándék élményével akad majd este, hogy kivesszük otthonra a nem látott filmeket. Mert bár nem könnyű belevetni magunkat a bergmani léleknyomorgatásba, ahogy az uszoda hideg vizébe sem, azért – vagy talán éppen emiatt – az „úszás utáni” katarzisa a legfelemelőbb. Mondhatjuk ugyanis: a legközelebb Istenhez.

A lelkipásztor nem hagyhatja el a nyáját

„A lelkész nem hagyhatja el nyáját véglegesen, nem disszidálhat, mert az hivatásának feladását jelenti még a diktatúrában is” – mondta az MTA-nek adott interjújában *Glatz Ferenc*, az MTA Történettudományi Intézetének (TTI) igazgatója a totalitárius rendszerekről október 29-én tartott konferencia után.

A református egyház zsinatának lelkészi elnöke, *Bölcskei Gusztáv* kezdeményezte azt a konferenciát, amelyet az MTA TTI támogatott, így kerülhetett sor

az egyházi és a világi tudományos kutatók közös előadására, amely a nyilas rémuralom és a kommunista diktatúra egyházi vonatkozásait tárgyalta.

Glatz Ferenc hangsúlyozta: meglátása szerint nincs kétféle tudomány, ami a kutatások tárgyát illeti, hiszen a szakemberek ugyanazt az időszakot kutatják, eltérés csak a módszerekben lehet. A professzor szerint a teológia és a történetírás értékeit összeegyeztethető, a világi kutatók számára pedig ennek a

konferenciának többek között az volt a hozadéka, hogy az olyan etikai alapfogalmakat, mint például a bűnösség és a felelősség, a történészek ezentúl bátrabban használják. A belügyminisztériumi papi ügynökjelentésekről szólva megállapította, hogy ártatlanok, súlytalanok voltak, amelyek nem veszélyeztették az egyházak létét, tehát a kollaboráció nem állt azon a fokon, mint az egykori Csehszlovákiában vagy az NDK-ban.

▶ MTI

Déli harangszó Bokodról

November 12-től 18-ig minden délben a bokodi evangélikus templom harangja szól az MR1 Kossuth Rádióban. A vértessaljai község neve először egy Árpád-kori oklevélben olvasható, *Károly Róbert* innen származó jegyzőjét is Bokodinak hívták. A környék *Nagy Lajos* király kedvelt vadászterülete volt. A török hódoltság után a 18. században Hont és Nyitra vármegyéiből, valamint Bajorországból érkeztek

szláv és német telepeselek. Az 1600-as években már állt egy paticsfalú templom. 1781-ben *Fellner Jakab* tervei szerint épült föl az új istenháza.

A bokodi evangélikus templom huszonhét méter magas tornyában két harang lakik. A délidőben megszólaló 478 kilós harangot *Seltenhofer Frigyes* műhelyében öntötték Sopronban 1925-ben.

▶ Forrás: RTV Részletes

Ordassról a kaszinóban

Oktober 30-án a Pozsonyi Casinóban *Zászkaliczky Pál* nyugdíjas lelkész, a Maek titkára előadást tartott *Ordass Lajos, a mártírsorsú evangélikus püspök* címmel; felesége szemelvények felolvasásával szolgált. Az október 31-i magyar nyelvű reformációi istentiszteleten Zászkaliczky Pál a pozsonyi kistemplomban hirdette Isten igéjét.

„Kell egy gyülekezet”

Beszélgetés Szűcs Mária teológushallgatóval

► **Rendíthetetlen jókedve, belső békéje szinte sugárzik, arcáról soha nem tűnik el a mosoly. Azonban nemcsak lelki életét irányítja jól, világi ügyeit is ügyesen intézi. Itthon – ötévesként – hittanári diplomáját készült megszerezni az Evangélikus Hittudományi Egyetemen, és nincs messze az amerikai lelkészi oklevélétől sem: két éven át tanult az Egyesült Államokban. Itt végezte például a gyakorlatot, melynek keretében kórházlelkészként szolgált Chicagóban.**

– *Hogyan került magyar teológushallgatóként amerikai oktatási intézménybe?*

– Békéscsabáról érkeztem az Evangélikus Hittudományi Egyetemre, 2000-ben kezdtem el levelező tagozaton a hittanár szakot. Az alapvizsgák letétele, vagyis két év után azonban átkértem magam nappali tagozatra, így lelkész szakos tárgyakat is felvehettem. Ezáltal már megfelelő volt az alapképzettségem egy amerikai ösztöndíjhoz; megpályáztam, és 2005-ben elnyertem a chicagói evangélikus teológián.

– *Amerikában kicsit mást jelentenek az általunk is használt fogalmak. A mi egyházunkkal rokon egyház tanintézménybe került?*

– Az Amerikai Egyesült Államokban két evangélikus egyházszervezet van. Az egyik, az Evangelical Lutheran Church in America kifejezetten a mi egyházunk ottani „megfelelője”. Ennek a chicagói intézményébe mentem tanulni.

– *Miként jellemzné az intézményt? Mennyiben más a képzés, illetve a diákok élete, mint itthon?*

– Az Egyesült Államok területén több teológiai egyetem van; ezek közül az akadémiai képzésben az egyik legjobb az, ahová én jártam.

Mivel az egyetemen – ahol egyébként én voltam az egyedüli magyar – fontosnak tartják a sokszínűséget, eleve olyan programokat szerveznek, amelyeken szívesen vesznek részt a különböző háttérű diákok. A doktori és a lelkészi mellett most indul be a diakóniai képzés, de tartanak mesterkursusokat, és szerepel a kínálatban a gyakorló lelkészek számára indított doktori képzés is. A sokszínűség egyébként nemcsak a diákokra, hanem a tanári karra is jellemző; nem titkolt törekvés, hogy sok külföldi tanár tanítson az intézményben. De nemcsak erre figyelnek, hanem például arra is, hogy a férfi és női tanárok aránya megfelelő legyen. A diákok az egyetemen kívül is rendszeresen összejönnek: bibliaórára, kirándulni mennek, és különböző egyéb programokat szerveznek maguknak.

A tanulnivaló látszólag nem tűnik soknak, hiszen egy diáknak négy tantárgy van félévenként. Azonban rengeteg

olvasnivalót és gyakorlati feladatot kapnak a hallgatók; olykor hetente tantárgyanként száz-százötven oldalt kell elolvasniuk. Az interaktív előadások háromórásak, csoportmunkával, kiscsoportos beszélgetésekkel telnek. Vagyis az elolvasottakat nem elég megérteni, nyomban alkalmazni is kell őket. Az előadások időbeosztása különös lehet a magyar diákok számára: az oktatás reggel nyolctól este kilencig tart. Akik gyengébbek angolból, külön segítséget

kiegészítő nyelvi oktatást kapnak, és mindenkinek rendelkezésére áll a rethem könyvtár. A vizsgák nem év végén vannak, hanem év közben kell különböző feladatokat teljesíteni, amelyek alapján a szemeszter végén adnak egy osztályzatot.

– *Milyen tapasztalatokat szerzett az amerikai életformával kapcsolatban? Volt-e alkalma utazni?*

– Nagyon szeretem az ismeretlen dolgokat; ez apai örökség lehet, hiszen édesapám kalandvágyó típus. Vagyis minden, ami ismeretlen, sokkal inkább érdekel, mint amennyire félelmet kelt bennem. Az úgynevezett kultúrsokkot, amelyre előre figyelmeztettek, igazából nem éltém át. Persze voltak nehézségeim például a banki-pénzügyi rendszerrel. Hála Istennek – akinek a tényleges segítségét sokszor éreztem – több helyre sikerült elutaznom. Például egy hetet töltöttem New Orleansban közvetlenül a nevezetes Katrina hurrikán pusztítása után; takarítani mentünk a városba a kinti gyülekezetemmel.

– *Hogyan került abba a gyülekezetbe?*

– Én nagyon istentisztelet-központú vagyok, ezért határozott szándékom volt, hogy – felekezettől függetlenül – minél több gyülekezetet felkeressek, minél többféle istentiszteletet megismerjek. Emellett mindenképpen tartozni akartam egy olyan gyülekezetbe, amelyet „otthonomnak” tekinthetek. S mivel az egyetemen az egyik tantárgy keretében kötelező volt látogatni egy általunk kiválasztott gyülekezetet – és szolgálni

is benne –, szívesen elfogadtam az egyik barátom ajánlatát. Nagyon nagy szeretettel fogadtak be, így a második évben hivatalosan is hozzájuk kerültem, és mint szemináriumi diák ott végeztem el a gyakorlati programot – ez lett a „saját gyülekezetem”.

– *Dolgozott kórházlelkészként is...*

– A kórházlelkészi szolgálat kötelező a teológia szakos hallgatóknak. A gyakorlat időtartama négyszáz óra; ez teljesíthető év közben néhány naponként vagy nyáron egyben is. Én ez utóbbit választottam. A cél elsősorban a tanulás, hogy az ember megismerje egyrészt önmagát, másrészt szembesüljön olyan helyzetekkel, amelyekkel máshol nem találkozhat. Meg kell tanulni kapcsolatot teremteni az emberekkel.

A napi munkát öt-hat fős csoportokban végeztük. A délelőtti megbeszéléssel kezdődött, az éjszakások elmondták, mi történt az éjszaka folyamán. Utána csoportbeszélgetés volt, amelyen az elmúlt napok eseményeit, egyes látogatásokat idéztünk fel és elemeztünk. Ezt pedig tanulás követte, egy-egy téma feldolgozása, megbeszélése, sokszor meghívott előadóval. Itt szó esett a homoszexuálisok lelkigondozásáról a gyermekek és a gyász témájáig sok mindenről.

Az alapelv, amelyet elsőként megtanítottak nekünk: lenni és nem tenni. Tehát az a lényeg, hogy a betegek érezzék, a kórházlelkész ott van, jelen van, s lehet, hogy nem szól egy szót sem, csak átöleli a segítségre szorulókat, de ez sokszor sokkal többet ér a szavaknál. S mindenki tudta, hogy amikor bemegyek a kórterembe, nem fogok megszűrni, megtapogatni senkit, nem lesz kiszolgáltatott a beteg, viszont ha kell, ott leszek mellette, akár keresztény, akár más vallású, akár hívő, akár nem. A betegek egy részéhez úgy jutottunk el, hogy a kórházba való felvételükkor nyilatkoztak: szeretnék, ha meglátogatná őket egy vallásközi lelkigondozó.

Mindig hívták a kórházlelkészt, ha balesetből származó sérültet vagy gyermeket hoztak, illetve ha valakinek a szíve vagy a légzése leállt, vagyis ha az élete veszélybe került. De jelen voltunk végakarát készítésénél, szervadományozásnál, halottszemlénél is.

Öröm volt látni az embereken a megnyugvást és megérezni a Szentlélek jelenlétét, ha elmondhattam valakinek: Isten soha nem fog elhagyni téged.

– *Mit tervez az elkövetkezendő évekre, hogyan képzeled a pályáját?*

– Jó lenne gyülekezetbe kerülni lelkészként. Nagyon szeretnék olyan helyen szolgálni, ahol csapatban lehet dolgozni, és ahol az emberek egymást motiválják. Olyan életet szeretnék élni, hogy az emberek lássák: jó kereszténynek lenni, jó dolog Istenhez tartozni.

■ GYARMATI GÁBOR

HIRDETÉS

A Deák Téri Evangélikus Gimnázium november 17-én, szombaton 10 órakor felvételi tájékoztatót tart az iskola II. emeleti dísztermében. A nyolcosztályos és négyosztályos tagozatról, az iskola működéséről, hagyományairól és a 2008/09-es tanévről történő jelentkezésről *Kézdy Edit* igazgató tájékoztatja az érdeklődő szülőket és jelenleg 4. vagy 8. osztályos gyermekeiket. A gyermekeknek a délelőtti folyamán külön programot is szervezünk.

Legyőzni a csüggedést

A csüggedés jellegzetes emberi betegség. Általános, tehát mindenkit megfertőzhet. Ismétlődő, tehát többször is megkapható. Fokozottan fertőző! Legyél csüggedt emberek között – garantáltan téged is megfertőznek! Mi okozza a csüggedést?

Fáradtság. Fizikai és érzelmi kimerültség idején kiválóan alkalmas vagy arra, hogy a csüggedés megfertőzőn. Védekezőrendszered legyengül, és minden sokkal komorabbnak tűnik, mint amilyen valójában. Gyakran előfordul – például amikor egy fontos feladat felén már túljutottál –, hogy fáradt vagy, de nem hagyhatod abba.

Élégedetlenség. Amikor befejezetlen feladataid összetorlódnak, természetes, hogy nyomasztónak érzed a helyzetet. Amikor jelentéktelen vagy váratlan ügyek feltartanak és megakadályoznak abban, amit tényleg el kellene végezned, nem csoda, hogy elégedetlen leszel. Ennek pedig könnyen lehet következménye a csüggedés.

Kudarc. Néha a legjobban átgondolt terveid hullnak darabokra... A projekt összeomlik... Az üzlet meghiúsul, a rendelést törlik. Hogyan reagálsz? Önsajnálát ébred benned? Esetleg másokat hibáztatasz? Valaki egyszer így fogalmazta ezt meg: „Amikor végre azt hittem, hogy sikerült minden elvárásnak eleget tennem, valaki odébb viszi a célt!” Ez valóban kedvét szegi az embernek!

Félelem. A félelem sokkal csüggesztőbb, mint amennyire ezt beismérjük. A bírálattól való félelem (mit fognak gondolni?), a felelősségtől való félelem (mi fog történni, ha nem tudom megoldani?) és a

kudarctól való félelem (mi fog történni, ha ezt elmulasztom?) fokozottan előidézik az elkedvetlenedés állapotát.

Mi a gyógymód? A Biblia egyik megragadó története leírja, hogy egy Nehémiás nevű férfi miként mozgósította Jeruzsálem lakosait a várost körbevevő fal megépítésére. A munka közepén a város lakói elcsüggedtek, és abba akarták hagyni az építkezést (a fent említett négy indok miatt). Íme Nehémiásnak a csüggedtségük legyőzésére vonatkozó tanácsai (lásd Neh 4):

Tarts pihenőt! Ha szükséged van a megállásra, akkor tarts szünetet. Sokkal hatékonyabban fogod végezni a munkádat utána. Nem túl ésszerű mindkét végéről égetni a gyertyát.

Szervezd újra az életet! Gondold át a következő szempontot, mert fontos különbségre hívja fel a figyelmedet: az elkedvetlenedés nem feltétlenül jelenti azt, hogy rossz dolgot teszel; lehet, hogy csak arról van szó, hogy jó dolgokat csinálsz, de nem a megfelelő módon. Próbálj ki egy új megközelítést!

Emlékezz arra, hogy Isten segít neked! Csak kérd őt. Ő tud neked új erőt adni. A hitnek óriási ösztönző ereje van!

Állj ellen a csüggedésnek! Küzdj le! Az elkedvetlenedés döntés kérdése. Ha csüggedtnek érzed magad, akkor ez azért van, mert úgy döntöttél, hogy így akarsz magad látni. Senki sem kényszerít arra, hogy rosszul érezd magad. Várj, és légy kitartó! Érzéseid ellenére tedd azt, ami helyes. Semmilyen érzés sem tart örökké.

■ WHIT CRISWELL
(Forrás: Monday Manna)

REMÉNYIK SÁNDOR

Valaha voltam...

Valaha voltam riadó kiáltás.
Nem én szóltam, és nem én kiáltottam:
Az ember s a magyar
Jajgatott bennem és kiáltozott,
Rázta, mint Sámson, a templom-oszlopot,
A szelíd csillagokat riasztgatta:
Mit tündökölnek olyan bölcsen ott fenn,
Mikor mi itt lenn könny és vér vagyunk?
Valaha voltam tragikus kiáltás.

S lettem síró, beteg légyzümmögés,
Vak vergődés egy őszi ablakon,
Élni nem tudás, halni nem merés,
Panasz, mit meg nem érthet senki sem,
Jajszó, mely teljesen testvértelen,
Kín, amely kicsinyes a csillagoknak,
És furcsa szájalommal mosolyognak
Rajta a küzdő, élő emberek.
Ki tragédiák harsonája voltam,
Lettem beteg őszi légyzümmögés.

Akarok lenni még egyszer kiáltás...
Ó, Doktorom, gyógyíts meg engemet, –
De ne gyógyíts meg engemet magamnak,
Mert annak jaj csak, ki magának él,
És annak jaj csak, ki magának szenved,
És annak jaj csak, ki meghal – magának.
Gyógyíts meg engem a beteg világnak.
Hadd éljek ismét testvér-közösségben,

Hadd legyenek ismét ember és magyar.
Hadd jajduljak velük, ha jajgatok,
Értük rázzam a templom-oszlopot,
A csillagokat értük riasztgassam:
Mit tündökölnek olyan bölcsen ott fenn,
Mikor mi itt lenn könny és vér vagyunk?!

Beteg őszi légyzümmögés helyett
Legyek még egyszer riadó kiáltás...

HETI ÚTRAVALÓ

Íme, most van a kegyelem ideje! Íme, most van az üdvösség napja! (2Kor 6,2)

Szentháromság ünnepe után, az egyházi esztendő utolsó előtti megelőző hetében az Útmutató reggeli s heti igéi az ítéltre felkészítő, megszívlelendő információkat tartalmaznak Isten ítélet előtt, kegyelem alatt élő népe számára, hogy célegyest igyekezzünk elhivatásunk jutalmára. Mert: „Mindnyájunknak meg kell jelenünk a Krisztus ítélőszéke előtt, hogy mindenki elvegye jutalmát aszerint, amit a testben cselekedett: vagy jót, vagy rosszat.” (2Kor 5,10; Lk) – Neve napján ezt az egyet üzeni Márton testvérünk az Úrban: „Az ítéletnap úgy jön el, hogy örömmel lesz a hívőknek és igaz keresztényeknek, de rémnap lesz a hitleneknek, istenteleneknek és hamis keresztényeknek. Egyetlen szempillantásban változol el, halsz meg s elevenedel újra. Egyet mondom: láss a megtéréshez!” Jézus ezt üzeni: „őbenne már „az Isten országa köztettek van!” Krisztus Urunk váratlanul és mindenki számára egy időben láthatóan jön el, s ez lesz az ítéletnap is: „Mert ahogyan a villám cikázik, és az ég aljától az ég aljáig egyszerre villan fel és fénylik, úgy jön el az Emberfia is az ő napján.” (Lk 17,21.24) Pál így bátorít: „... akár élünk, akár meghalunk, az Úr éi vagyunk.” (Róm 14,8) Isten országának titkáról példázatokban beszélt Jézus, de nekünk megadatott, hogy megértsük a magvető munkájának célját; ő az Isten igéjét szórja, hogy megtérjünk, és megbocsáttassanak bűneink. „Akinek van füle a hallásra, hallja” (Mk 4,9), hogy sokszoros termést hoz Isten igéje, amely valóban cselekvést, történést, létezést munkáló szó az igaz és jó szívatalajú hallgatók életében. Az Emberfia eljöttét megelőzi a nagy nyomorúság. „Előbb azonban minden nép között hirdetni kell az evangéliumot. (...) és mindenki gyűlöl majd titeket az én nevemért; de aki mindvégig kitart, az üdvözlél.” (Mk 13,10.13) Ezért mi is bizakodva mondjuk: „Velem van az Úr, nem félek, ember mit árthat nekem?” Hiszen a hitünk megingathatatlan kőszikla alapja, „Jézus Krisztus tegnap, ma és mindörökké ugyanaz” (Zsid 13,6.8). Az ő visszajövetelét megelőző utolsó időkben sok antikrisztus támad, és ezek tagadják az Atyát és a Fiút! Mi azonban maradjunk meg a Krisztusban, mert „az az ígért pedig, amelyet ő maga ígért nekünk, az örök élet”. (1Jn 2,25) A Gecsemáné-kertben, tusakodásakor Jézus erre kérte alvó tanítványait: „Virrasszatok, és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek: a lélek ugyan kész, de a test erőtlén. (...) Ébredjétek, menjünk!” (Mt 26,41.46) Az Emberfia eljövését s az ítélet napját, óráját csak az Atya tudja egyedül. Jézus így figyelmezteti övéit: „Vigyázzatok, legyetek ébren, mert nem tudjátok, mikor jön el az az idő! (...) Vigyázzatok tehát (...) Amit tehát nektek mondom, azt mindenkinek mondom: Vigyázzatok!” (Mk 13,33.35.37) Mi is fogadjuk meg felszólítását: „Legyünk ébren, / Az Úr még ma itt lehet! (...) S az ítélet / Itt lehet nagy hirtelen. (...) Mert ha hitem megtartottam, / Jól harcoltam, / Vár hazám a mennyekben.” (EÉ 516,2.4.6)

■ GARAI ANDRÁS

Gondolatok és utak

Az új bibliai olvasókönyv margójára

Várakozásteli izgalommal jegyeztem fel naptáramba az időpontot és az eseményt: Győr, egyházkerületi székház, október 24., 15 óra – könyvbemutató! Őszintén szólva meglepődtem a hír hallatán, hogy a *Keresztfa titka tündököl* című bibliai olvasókönyv újabb résszel folytatódik. Tudtam a tervekről, de az más, amikor már itt van a kezemben az eredmény, forgathatom, és belelapozhatok az esztétikus külsejű, az előző olvasókönyv stílusához szépen illeszkedő, puha borítójú könyvbe.

Ez az egyházismereti tankönyv egy háromrészes, *Krisztus népe Isten nagy csodája* összefoglaló címet viselő sorozat első darabja; a további kötetek témája az egyház története, illetve az egyház tanítása lesz.

A sorozat darabjai – a *Keresztfa titka tündököl* című kötetel együtt – az általános iskola 1–8. osztályának adnak majd tananyagot, családoknak, érdeklődőknek pedig alapismereteket egyházunkról, gyülekezeteinkről – mondta *Isó Dorottya*, a kötetet ismertető lelkész a bemutatónál.

Fellapozom a tartalomjegyzéket: négy nagyobb egységben foglalkozik a könyv Krisztus népének istentiszteletével, mindennapjaival, közösségével és környezetével. Részletesen szól először arról, amit az ember egy vasárnapi istentiszteleten maga körül tapasztal. Saját gyülekezetébe kíséri az olvasót, ahol rácsodálkozhat az istentiszteleti élet gazdagságára. Alapvető információkat közöl egyszerűen, érthetően. Elgondolkodtat afelől, hogy Isten népe milyen gazdag közösség, hogy még az őt körülvevő tárgyak is beszélnek, üzennek mennyei Atyánk hívogató szeretetéről. Természetesen vesszük egy-egy templom berendezését, a liturgia elemeit, mert úgy gondoljuk, ez való „oda”, vagy ebbe nőttünk bele, s oly kevésszer figyelünk fel például a lelkész mozdulataira, az oltárterítő színeinek jelentésére vagy arra, hogy mit is jelent egyáltalán az istentisztelet a gyülekezet életében!

Fontos részek a könyvben azok, amelyek a Bibliával és az énekeskönyvvel foglalkoznak. Az a tapasztalatom, hogy a gyerekek sok helyen szinte félnek kezükbe venni a Szentírást, mert ismeretlen számukra, nem tudnak mit kezdeni vele. Az énekeskönyv pedig olyan bonyolultnak tűnik, gyakran még szülei sem iga-

zodnak el benne. Remélem, hogy az információknak azzal a gazdagságával, amely a Bibliáról és énekeskönyvünkről megtalálható a kötetben – és amivel még mindez kiegészíthető családok, hitoktatók, lelkészek részéről –, megkedvelhetjük a gyerekekkel Isten dicséretét, akár olvasva, akár énekelve tesszük azt.

Egyházunk szervezeti felépítéséről, munkaterületeiről is szól egy-egy rész. Rövid, tömör összefoglalást olvashatunk az egyházzervezeti egységekről, az egyházközösségektől kezdve az egyházkerületig, a zsinat feladataig, illetve szó esik arról, hogy milyen egyesületek, munkaágak, lapok, folyóiratok szolgálnak arra, hogy az érdeklődők megismerjék evangélikus egyházunkat.

A *Krisztus népének közössége* című egység már kitekint a világ evangélikusságára, a kereszténység nagy családjára. Dióhéjban megismerkedhetünk a római katolikus és a református felekezettel, tanításukkal. Hazánkban élő kisegyházak is helyet kaptak ebben a fejezetben, hiszen gyakran találkoznak nevükkel, ezért jó, ha konkrétan is tanulunk róluk egy kicsit. A záró fejezet témája az ökumené, amelynek „nem az az elsődendő célja, hogy egyetlen egyházzervezetben egyesítse a különböző felekezeti keresztényeket. Sokkal fontosabb, hogy a Krisztus-hívők testvérmek tekintsék egymást...” – olvasom a sorokat.

Az utolsó nagy egység a környezetünkben élő szekták veszélyes tanítására hívja fel a figyelmet. Elengedhetetlenül

szükséges erről is beszélni a gyerekekkel, és jó nekünk, felnőtteknek is tisztában lenni mindazzal, mi jellemző rájuk! „A legjobb védekezés ellenük az, ha megismerjük a Biblia tiszta tanítását” – írja *Tubán József* lelkész, a könyv szerzője.

A világvallásokról is olvashatunk a könyv vége felé: a zsidóság, az iszlám, a hinduizmus és a buddhizmus tanításáról. Ezek a vallások is egyre nagyobb tért hódítanak közöttünk. De tudjuk-e, mi a lényegük, mi a céljuk, milyen alapvető elentmondások vannak az ő tanításuk és a keresztény tanítás között? Hiszékenységünk mutatja tájékozatlanságunkat. Ebben próbál segíteni nekünk pár oldal.

Maga a könyv a modern valláspótlékokkal zárul. Hogy mit kell ez alatt érteni? És miért kell megemlíteni a spiritizmus és az asztrológia, a sátnizmus és a babonák világát? Nem könnyű manapság sem az evangélium tiszta tanítása szerint élni! Valószínű, hogy gyermekekkel ezeket a témákat végig fogjuk beszélgetni az olvasókönyv alapján.

Bezárom a könyvet, és melléteszem a hozzá készült, szenzációsan ötletes munkafüzetet, amelyet gazdag fantáziával megáldva alkotott meg *Licsaueré Gyenge Katalin* tanítónő. Fáradhatatlanul kényezt benne, rengeteg ábrával, rejtvényel igyekszik belénk vésni a mondanivaló lényegét és üzenetét.

Nézem a két kiadványt. A zöld színt, a reménység színét hordozzák, a növekedését, amely az Úr Isten ajándéka. A tervek, jó igyekezetek, a sok-sok munka, a segítőtársak közös, messi útjáról érkeztek, hogy segítségére legyenek Krisztus népének az úton. Reménységem, hogy Urunk ebbe a „nagy csodájába” mindannyiunkat be akar vonni!

■ MENYESNÉ URAM SZUSZANNA

Tubán József: Krisztus népe Isten nagy csodája – Egyházismeret evangélikus családok részére. Licsaueré Gyenge Katalin: Munkafüzet 6. Krisztus népének élete. Kiadta a Dunántúli (Nyugati) Egyházkerület és a Fraternitas Lelkészei. A könyv ára 350 forint, a munkafüzet ára 380 forint. A kiadványok megrendelhetők a veszprémi evangélikus lelkési hivatalban (telefon: 88/421-618), valamint Isó Dorottya (20/824-5898) vagy Isó Dorottya (20/824-5896) lelkésznel.

A világ dallama zúg a fülünkbe

„Vigyázzatok, legyetek ébren, mert nem tudjátok, mikor jön el az idő!” (Mk 13,33)

SZÓSZÓRÓ

Ifjúságirovat-gazda: Györe Balázs

Az elmúlt héten is az egyetemre igyekeztem a budapesti tömegközlekedés péntek reggeli csúcsforgalmában. Zsúfolt metrő, siető léptek, a fülhallgató füleimbe dugva, s mintha az éppen szóló Ákos-szerzemény is ezt a mindennapos, jól ismert érzést erősítene: „Hideg a reggel, százezer ember lehajtott fejvel most is hosszú útra kel.” Az Astorián szálltam ki a metróból, fel a mozgólépcsőn, ki a felszínre (a térnek háttal), s a legmegszokottabb módon indultam el a Múzeum körúton.

Az egyetemre érve néhány évfolyamtársam beszélgetését hallgatva tudtam meg, hogy a rendőrök egy órája lezárták az Astoriát. Néhány perccel utánam „befutott” társunk már a metrőállomás lezárásáról beszélt: helikopterek, hangosbemondó, több tucat rendőrautó – lehetséges, hogy én mindebből semmit nem észleltem?

Azt hiszem, ez a kis történet jól érzékelteti, hogy a „megszokottság” milyen könnyen figyelmenlenné teheti az embert. Gondoljunk csak végig, hogy nap mint nap mennyi mindent teszünk megszokásból, s mi minden vonja el a figyelmünket az igazán fontos dolgokról! A világ

dallama zúg a fülünkbe, s nem halljuk Isten csendesítő, hívó szavát.

Saját életem tapasztalata, hogy a reggeli két falatja között még „muszáj” megnézni az e-mailjeimet (nehogy úgy induljak el otthonról, hogy lemaradok valami fontos információról); a reggeli igeolvasás, csendesség is összezsepott, már-már rutinfeladattá válik. Jézus Krisztus figyelmeztetése a lelki éberségre vonatkozik.

Azt hiszem, mindannyiunknak érdekes egy kis önvizsgálatot tartanunk: melyek azok a dolgok, amelyek elvonják a figyelmünket, túlságosan lekötnek, vagy csupán „megszokottságukból” adódóan elalattanak bennünket? A lelki éberség csak élő Isten-kapcsolattal működik. Legyünk figyelmesek, éberek az ő szavának meghallására, s keressük a vele való kapcsolat lehetőségét, hogy ne érjen bennünket felkészületlenül a ház urának érkezése!

■ – MIKOLICZ –

HIRDETÉS

Meghívó

Őszintén Isten előtt címmel csendesnap lesz az Evangélikus Belmissziói Baráti Egylet (EBBE) és a Nagybaráti Kör szervezésében november 17-én, szombaton 10-től 16 óráig Hévízgyörkön a művelődési házban és az evangélikus egyházközség templomában (Hévízgyörk, Templom tér). Megközelítés: vonattal a Keleti pályaudvarról a Hatvanba menő személyvonattal; busszal a Népstadion állomástól a turai járáttal; autóval az M3-as autópályán vagy a 30-as úton.

PROGRAM:

10.00: Köszöntő – Smidélus Zoltán
10.15: Bűnöséket Isten előtt (Dán 9) – dr. Korányi András
11.00: Új lappal, küldöttként emberekért (Róm 12) – Szeverényi János
11.45: Beszélgetés
12.30: Ebéd (szerény vendéglátás)
13.30: Küldetésünk belső, külső akadályai (ApCsel 17,16 kk.) – Durkó Albert
14.15.: Küldetésünk új útjai (a samáriai asszony, Nikodémus, Zákus, emmausi tanítványok) – Krámer György
15.15: Úrvacsora – Lindákné János Szusza; áldás – id. dr. Fabiny Tibor

Százhetven éve áll a templom a központban

Ünnepi istentisztelettel, emlékfauilités-sel és gyülekezettörténeti kiállítással ünnepelték meg az evangélikus templom felszentelésének százhetvenedik évfordulóját Soltvadkertben. A településen 1837. október 31-én adták át rendeltetésének a ma is álló evangélikus templomot. A barokk és klasszicista stílus elemeket ötvöző istenházát azóta is jó karban tartja a gyülekezet.

Az október végén tartott ünnepi istentiszteleten dr. Szabó Lajos, az Evangélikus Hittudományi Egyetem tanszékvezető professzora igehirdetésében a kezdeményező Jézusról szólott. Arról, aki azt mondja: „Nem ti választottatok ki engem,

származottja – Illyés Gyulát idézve méltatta az ősök helytállását: „A szél kihívására a fa gyökereivel válaszol.”

Ezután a közeli Találkozás Házában folytatták a délelőtti programot, ahol dr. Gszelmann Ádám nyugalmazott kiskunhalasi iskolai igazgató nyitotta meg a gyülekezet múltját írásos emlékekkel illusztráló kiállítást. Mint elmondta, nem volt mindig lehetőség az emlékezésre, holott az ember annyit ér, amennyit a jövő generációjára hagy.

A kiállított anyag összeválogatását a gyülekezet egyik tagja, Starkné Koltai Margit végezte, aki személyesen kalauzolta végig a vendégeket a régi iratok

hanem én választottalak ki (...) titeket...” (Jn 15,16a) Jézus a mai, versengésre és önmegvalósításra építő világban egyszerűen „csak kiválasztja” az embert, és megbízik benne. Ezzel pedig a legnagyobb rizikót vállalja értünk...

A templomi szertartást gazdagította a megújult énekhar és az egyházi óvodások szolgálata. Az istentisztelet emlékfauilités követte a „városi nulla kilométerkő” mellett. Itt Lohoczki Ferenc polgármester – maga is a templomépítők le-

tárlói között. A tárlat kapcsán ismét megfogalmazódott, hogy egy állandó helytörténeti kiállításra is szükség volna a kisvárosban.

Az emléknapra az esti előadás tette fel a koronát. Ekkor a gyülekezeti házbán – e sorok írójának irányításával – az ifjúság tagjai olvastak fel szemelvényeket a templomépítéstről és a régmúlt más eseményeiről, gazdag vetített képanyaggal illusztrálva az elhangzottakat.

■ IFJ. KÁPOSZTA LAJOS

HIRDETÉS

Köszönet az 1%-ért

Az Erős Vár Alapítvány a Kispesti Evangélikus Gyülekezetért ezúton mond köszönetet Isten iránti hálával minden kedves testvérünknek a 2006. évi szája 1%-okból kapott 271 251 forint támogatásért. A felajánlott összeget a templomtető felújítására fordítottuk.

A Magyar Bach Társaság Alapítvány a 2006. évre 310 501 forintot kapott az szja-felajánlásokból; ezt az összeget működési költségekre és a 2007. júniusi Bach-hét kiadásaira fordította. Az alapítvány hálásan köszöni az adományozók szeretetét, és kéri, hogy a jövőben is támogassák.

ISTENTISZTELETI REND | 2007. november 11. – Budapest

Szentháromság ünnepe után az utolsó előtti megelőző (ítélet) vasárnap. Liturgikus szín: zöld. Lektó: Jób 14,1–6; Mt 24,15–28. Alapige: 1Thessz 4,13–18. Énekek: 495., 499.

I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; de. 10. (német, úrv.) Andreas Wellmer; de. 11. (úrv.) Balicza Iván; du. 6. Bencéné Szabó Márta; II., Hűvösvölgyi út 193., Fehé de. 10. Szalay Tamás; II., Modori u. 6. de. 3/4 II. Sztójanovics András; Pesthidegkút, II., Órdögárok u. 9. de. fél 10. (úrv.) Sztójanovics András; Csillaghegy-Békásmegyér, III., Mező u. 12. de. 10. Donáth László; Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér de. 10. Hokker Zsolt; Újpest, IV., Lebstűk M. u. 36–38. de. 10. Solymár Péter Tamás; Káposztásmegyér, IV., Tóth Aladár út 2–4. de. 9. Solymár Péter Tamás; V., Deák tér 4. de. 9. (úrv.) Gáncs Péter; de. 11. (úrv.) Gerőfi Gyuláné; du. 5. (asztafi beszélgetések) Zászkaliczky Péter; VII., Városligeti fasor 17. de. 11. (úrv.) Szántó Enikő; VIII., Üllői út 24. de. fél 11. Kertész Géza; VIII., Rákóczi út 57/a de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; VIII., Karácsony S. u. 31–33. de. 9. (úrv.) Kertész Géza; VIII., Bláthy Ottó u. 10. (Betánia Szeretetszolgálat) de. 9. Benkőczy Péter; IX., Haller u. 19–21., I. emelet de. 11. (úrv.) Koczor Tamás; Kőbánya, X., Kápolna u. 14. de. fél 11. (úrv.) Benkőczy Péter; Kerepesi út 69. de. 8. Tamásy Tamás; Kelenföld, XI., Bocskai út 10. de. 8. (úrv.) Szávay László; de. 11. (úrv.) Szávay László; du. 6. (vespera) Blázy Árpád; XI., Németvölgyi út 138. de. 9. Blázy Árpád; Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24. de. 9. (úrv.) Balicza Iván; Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17. de. 10. (úrv.) Keczkó Pál; XIII., Kassák Lajos u. 22. de. 10. Kende György; XIII., Frangepán u. 41. de. fél 9. Kende György; Zugló, XIV., Lőcsei út 32. de. 11. (úrv.) Tamásy Tamás; XIV., Gyarmat u. 14. de. fél 10. (úrv.) Tamásy Tamás; Pestújhely, XV., Templom tér de. 10. (úrv.) Szabó B. András; Rákospalota, XV., Régi Főút út 75. (nagytemplom) de. 10. Bátovszky Gábor; Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11. de. 10. Fekete Gy. Viktor; Cinkota, XVI., Batthyány I. u. de. fél 11. Blatniczky János; Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24. de. 9. Blatniczky János; Rákoshegy, XVII., Tessedik tér de. 9. Nagyné Szeker Éva; Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111. de. fél 11. Nagyné Szeker Éva; Rákoscaba, XVII., Péceli út 146. de. 9. Wiszkidenszky András; Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u. de. 11. Wiszkidenszky András; Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3. de. 10. dr. Korányi András; Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom) de. 8. dr. Korányi András; Kispeszt, XIX., Templom tér 1. de. 10. Széll Bulcsú; XIX., Hungária út 37. de. 8. Széll Bulcsú; Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89. de. 10. (családi) Győri János Sámuel; Csepel, XXI., Deák tér de. fél 11. Zólyomi Mátyas; Budafok, XXII., Játék u. 16. de. 10. Solymár Gábor; Budaörs, Szabadság út 75. de. 10. Endrefy Géza; Pilisvörösvár (református templom) du. 2.

■ Összeállította: BODA SZUSZA

Sághy Jenő lelkész emlékezete

► Már hónapok óta készültek Lébényben az 1956-os forradalom és szabadságharc kitörése évfordulójának idei megünneplésére. Az önkormányzat ebben az ügyben megkereste az evangélikus gyülekezetet is. Elkészült az ünnepség terveze; eszerint a fátykás felvonulás – az elmúlt évitől eltérően – az evangélikus templomot is érintette volna. Azonban a zord időjárás miatt a közösségi házbán tartott ünnepi megemlékezés után, amelyen Dávid Ibohya, a Magyar Demokrata Fórum elnöke tartotta a beszédet, a szabadtéri rendezvényeket egy helyre kellett összehívni. Koháry Ferenc helyi lelképásztor az 1956-os forradalom hőseinek és áldozatainak emléktáblája előtt elmondott beszédében Sághy Jenő lebényi születésű lelkésztől emlékezett meg.

Sághy Jenő 1914. október 17-én született. Édesapja evangélikus tanító volt; sajnos 1921-ben, a Spanyolnáthajárvány idején meghalt, így gyermekei korán félárvaságra jutottak. Ő maga nagy megbecsülésnek örvendett, hálás tanítványai révén sírján a mostani időkig gyakran van virág.

Tanulmányai végeztével Sághy Jenő Balatonszárszón lett lelkész. Itt bekapcsolódott a népi írók szárszói irodalmi körének munkájába, ami egész életére kihatással volt. E körben jegyezte el magát a szépirodalommal. A későbbiek során több színművet és novellát is írt.

AKI MIATT SZLOVÉNIÁBAN OKTÓBER 31. IS PIROS BETŰS ÜNNEP

Primož Trubar, a szláv reformátor

► A kétmillió lakosú Szlovéniában a protestánsok száma alig haladja meg az ötvenezretet – a lakosság nyolcvankét százalékát katolikus. Ennek ellenére a reformáció napja piros betűs nemzeti ünnep. Déli szomszédunk kéteurós pénzerméjén (képiünkön) a „szlovén Luther”, Primož Trubar (németül: Primus Truber) portréja látható. Az ország és a szlovén nép neki köszönheti a szlovén írott nyelvet és a nemzeti nyelvű Bibliát.

Trubar 1508. június 8-án született Laibachban (Ljubljana) egy szegény molnár fiaként. Meglehetősen regényes életének útja először Ljubljana akkori papi szemináriumba vezetett, majd egyre erősödő evangéliumi nézetei miatt emigrálni kényszerült. A kivételes tehetséggel megáldott ifjú Salzburgban és Triesztben folytatott tanulmányokat, főként latinul, némettel és zenével foglalkozott. Egyre többet lapozta Luther és Zwingli írásait az evangéliumi, protestáns hitről. 1530-ban a svájci reformátorok írásait olvasta. 1542-ben eltért a katolikus rítustól. 1547-ben került sor a kenyértörésre szülővárosa püspökével, aki ezután kiközösítette őt. Eretnekként kezelték, gyűlölettel üldözték, aminek hatására 1548-ban a frankok földjére menekült. 1549-ben házasságot kötött Barbara Sitaral; négy gyermekük született.

A bibliafordító

Primož Trubar Nürnbergben talált megértésre, mégpedig a Luther bizalmasaként ott szolgáló Veit Dietrich prédikátor részéről. Ez utóbbi Wittenbergben tanult, egy ideig a reformátor kíséretéhez tartozott. Neki is voltak nehézségei evangéliumi hite miatt: erősen lutheri nézeteiért a nürnbergi tanács 1547-ben felfüggesztette hivatalából. Dietrich viszont kieszközölte, hogy a szlovén teológus Rothenburgban lelkészi álláshoz jusson, ami nem volt kis dolog. Itt, a középfrank birodalmi városban Trubar megírta szlovén nyelvű katekizmusát, amely erősen hasonlított Luther és Jo-

A második világháború után Harkára került, a gyülekezet nagy részét viszont kitelepítették, és öt gyermekkel a család megélhetése bizonytalanná vált. 1951-ben a szinte szomszédos bezi-enesei gyülekezetbe hívták meg. Költözés közben a kocsi húzó ló az udvaron egy fácskára lépett, amely kettéhasadt. Ezt többen baljós előjelenek vélték.

Új szolgálati helyén Sághy nagy lendülettel kezdte a munkáját. Sokat látogatott, Enesén befejezte a templomépítést, színműveket tanított be, köztük A spion című, általa írt darabot is.

A titkosrendőrség rendszeresen zaklatta. Rá akarták venni, hogy legyen besúgó, és ne foglalkozzon az ifjúsággal. Ő azonban nem volt hajlandó erre. 1954-ben Lébényből többen arra biztatták, hogy pályázzon a gyülekezetbe, de ő nem jelentkezett. Így érkezett el 1956 októberére, amikor a felindult bezi-ek teészelnök házához vonultak. Amikor ezt

Sághy Jenő meghallotta, odasietett, és lecsillapította a felzúdul embereket. Ezt mondta nekik: „Értsék meg, egyik bűnös ember nem ítélkezhet a másik felett, mert akkor sohasem lesz béke!”

Hamis tanúvallomások alapján azonban Sághy Jenőt három évet börtönre ítélték, amelyből másfél évet töltött le, nagyrészt a kistarcsai munkatáborban. Jó magaviseletére és arra való tekintettel szabadult, hogy nem követett el bűncselekményt. Tehát – ahogy akkoriban mondták – a semmiért kapta a három évet.

A bezi gyülekezet példamutató módon gondoskodott családjáról, amíg ő a börtönben volt. Élete sajnos így is derekba tört, Móríchidára kellett távoznia, ahol nyugalomba vonulását szolgált. Gyermekei továbbtanulását is megnehezítették. Nagy öröme volt, hogy Ilkó leánya és András fia lelkész lehetett.

A rendszerváltás után Kolozsváry Ernő, Győr város első polgármestere segített megoldani lakásgondjaikat. Göncz Árpád köztársasági elnök a Magyar Köztársaság 1956-os Emlékérmével tüntette ki Sághy Jenőt. Szívós alkatának köszönhetően magas kort ért meg jó egészségben, amiért mindig hálát adott Istennek. Sohasem zúgolódtott amiatt, ami vele történt.

A budapesti Terror Háza Múzeumban egyedüli '56-os elítélt evangélikus lelkészként külön kis tárló őrzi Sághy Jenő fogságban használt személyes tárgyait, köztük a Lébényből származókat is, közvetlenül Ordass Lajos püspök tárlója mellett. 1999-ben hunyt el, a budapesti farkasréti temetőben temették el.

■ K. F.

ham Brenz hasonló munkájához. Ezzel teremtette meg a szlovén irodalmi, írott nyelvet. Munkáját 1550-ben adták ki Tübingenben, mivel másutt nem kapta meg a kiadáshoz szükséges urasági nyomtatási engedélyt.

Három évvel később délre indult szolgálni. 1553 és 1561 között a kempteni St. Mang-kerche lelkésze. Ez a birodalmi szabad város a korai reformációban inkább a Zwingli-féle radikális irányzathoz csatlakozott. A tanács olyan férfit keresett, aki a vallási békét kissé feldúló hitviták után kellő erővel rendelkezik ahhoz, hogy rendbe szedje az egyházi életet.

A szlovén hitújító következetes és szívós ember volt. Kemptenben kezdte el a Biblia szlovén fordításának az elkészítését. Ott kísérletezett az evangélikus egyházi rend kipróbálásával is, és ezt sikerült is megvalósítania. Egyházi rendszabályozása azonban kissé református irányba hajlott, még az orgonát is kiiktatta az istentiszteletből; ezt csak utódának, O. Stabnak sikerült visszaállítenie.

A szlovén és horvát nemzeti identitás formálója

1555-ben megjelent a Luther-szöveg alapján készített, 1557-ben pedig már az Újszövetség teljesebb fordításává kiegészült alkotása, a négy evangéliummal és az Apostolok cselekedeteivel.

Szlovéniában hálásan fogadták a kiadást. Részben abból a célból is, hogy könyveinek horvát nyelvű fordítását elő tudja készíteni, az ország urai hazahívták őt Ljubljana. Itt prédikátor lett, de ez sem tartott sokáig. Amint az ország földesurai 1564-ben az általa készített és Urachban kinyomtatott evangélikus egyházi rendet (Cerkovna ordninga) hatályba akarták helyezni, az ország új ura, II. Károly főherceg véglegesen kiutasította Trubart Szlovénia területéről.

A fordító 1565-ben Württembergbe

tért vissza. Itt 1586. június 28-án bekövetkezett haláláig fordításainak szentel-e erjét és idejét.

1566-ban megjelent szlovén nyelvű zoltárfordítása, 1582-ben készen volt a teljes Újszövetség, köz-

ben 1567-ben kikerült keze alól egy szlovén énekeskönyv is. Később egymást érték horvát nyelvű fordításai: a Bibliát énekek, traktátusok, levelek és az egyházi rendszabályzat követték. Szinte valamennyi új munkáját Urachban jelentette meg, az ottani bibliakiadónál. A 16. századi horvát nyelvű protestáns irodalom valamennyi alkotása innen származik.)

Toleráns, népeket összekapcsoló protestáns

Mivel korában a horvát nyelvet Balkán-szerte megértették, Primož Trubar hatása messze túlterjedt szülőföldje tájain. Neki köszönhető az is, hogy a Balkán népei között a szlovének és a horvátok latin betűket használnak, s így neki köszönhető a nyugatias irányzatú nemzeti identitás kialakítása is.

Személyét illetően a történelmi értékelés megegyezik abban, hogy Trubar toleráns, népeket összekapcsoló, kultúraformáló személyiség volt és maradt a mai napig – reformátor, teológus, prédikátor, lelkigondozó, aki a gyülekezet mellett a diákokkal is sokat törődött. Szlovéniában ma úgy tekintenek rá, mint a szlovén irodalom és kultúra atyjára.

A tübingen-derendingeni templomban, ahol eltemették, emléktáblát helyeztek el tiszteletére; ezen utalás található – szlovén és német nyelven – 1550-ből származó katekizmusára. Egyik mondata így hangzik: „Az igaz hit ajándék, Isten adománya.” Úgy, amint az ő élete is az volt délnyugati szomszédunk evangéliumi hitű szlávainak az épülésére.

■ DR. BÉKEFY LAJOS

SPORTOLÓ LELKÉSZEK

A hegymászó

► Sportoló lelkészeket bemutató sorozatunkban beszélgettünk már futó, labdarúgó, kerékpározó lelkipásztorral. Most egy nem mindennapi sport, a hegymászás, sőt a sziklamászás művelője következik. Dr. Bácskai Károly volt budahegyvidéki lelkész, aki e tanévától az Evangelikus Hittudományi Egyetem Újszövetségi Tanszékének adjunktusa fiatalkora óta szerelmese a „függőleges birodalomnak”.

– Mi indította arra, hogy éppen ebbe a sokak által egzotikusnak tartott sportba kezdjen bele?

– Nem is tudom... Mindig áhítattal töltött el a hegyek látványa, zord és mégis vonzó világuk. Gyermekkorom óta úgy tekintek a hegymászókra, mint akik otthon vannak a fenséges és különleges környezetben. Kamaszként ösztönzött a találkozás az akkori legjobbakkal, Krafft Walterral, Neidenbach Ákossal, Singer Jánossal, Babcsán Gáborral, Sárközy Andrásval, Szendrő Szabolccsal és másokkal. Végső elhatározásra, úgy emlékszem, a Csomolungma meghódítója, Sir Edmund Hillary

tünk hegymászáson. A talaj közelében végzendő gyakorláshoz – akár a szabadban, akár az edzőteremben, valódi sziklán vagy műfalon – elég egy erre alkalmas mászócipő; a teljes európai választék fellelhető a hazai szakboltokban. Komolyabb túrákhoz elengedhetetlenek a sisak, a kötél, a beülő, a különböző biztosító- és ereszkedőeszközök. A hegymászás nem olcsó sport, egyes külföldi kereskedésekben azonban diszkontáron juthat az ember jó minőségű felszereléshez. A gyakorláshoz viszont nem szükséges határainkon túra utazni: a budai hegyektől a Bükkön, a Zemplénién át a Pílisig, sőt a Balaton-felvidékig található sziklamászásra alkalmas területek. Egy, az idén tavasszal megjelent kalauz bemutatja az összes ismert magyarországi helyszínt.

– Hogyan jellemezhető ez a sport, és mi a vonzó a mászásban?

– A sziklamászás összetett tevékenység. Tetőtől talpig igénybe vesz, javítja az egyensúlyérzékét, a mozgáskoordinációt, az összpontosítóképeséget. Nem elhanyagolható a lélekre, a pszichére gyakorolt hatása, és egy jól kivitelezett mászás során a fizikai értelemben megoldandó feladatnál nem kisebb a

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: Bogdányi Mária
E-mail: ararat@lutheran.hu

többnyire „lopott időben”, ebéd után egy-két órában. A fővárosban – és ma már a nagyobb vidéki városokban is – több mászóterem elérhető, de nincs messze tőlünk a budapesti mászókluboké, a Fenyőgyöngye fától takart Francia-bánya sem.

– Ez egy kicsit illúzióromboló a laikus számára: hegyet mászni teremben? Én biztosan csak a szabadban másznék... Ezek szerint a szenvedélyes mászónak semmi sem akadály, még a nagyvárosi lét sem. Gátolhatja-e egyáltalán valami e sportág művelőit?

– A sérülések gátolnak a leginkább. Most éppen egy lassan gyógyuló sarokcsonttöréssel bajlódom. A baleset a sportban hosszabb időre „parkolópályára” kényszerít; örülök, ha tisztességgel el tudom látni a napi munkámat. Várom az órát, amikor sziklamászóként is újra mozogni tudok.

– Bizonyára sokak szemében felcsillant az érdeklődés, amikor meghallották, hogy mivel foglalkozik. Sikerült-e fellelkesítenie a barátait, az ismerőseit, hogy belekóstoljanak a mászás örömeibe és nehézségeibe?

– Mindig igyekeztem népszerűsíteni a hegymászt, azzal együtt, hogy sok kitartást, lemondást és edzést igényel. Az idők során megannyiszor kihunyt mellettem a hirtelen fellobbanó lelkesedés szalmalángja... Ismerek azonban valakit, aki ma már elismert oktatóként vizsgáztatja a hegyeket kezdőként kóstoltatókat, és amint mondja, annak idején jómagam üzentem meg neki a bátyjával, hogy Budán merre találja a sziklátat...

– Mit tanácsolna azoknak, akik úgy határoznak, hogy belevágnak? Mire figyeljenek a kezdetekkor?

– A mászni vágyókat mindenképpen arra intem, hogy ügyeljenek a fokozatosságra. Való igaz, hogy kockázat nélkül nincs győzelem, nincs megmászott út és meghódított csúcs. A sziklák, a hegyek között azonban csak alázatosan és körültekintően szabad kockáztatni. Merészségre és szerénységre, más szóval kellő öntudatra és önismeretre van szükség a hegyi ösvényen megtett első lépésekhez. A „függőleges birodalom” kapuja csak a realitások talaján állók előtt tárul fel.

■ BOGDÁNYI MÁRIA

KEPUNK ILLUSZTRÁCIÓ

Kockázat nélkül nincs győzelem című könyvének előválasza után jutottam.

– A hozzá nem értő csak annyit tud a sziklamászásról, hogy a nagyon jó egyensúlyérzék kívül sokféle eszköze is szükség van hozzá: kötelekre, jégcsákányra, hágóvasra... No meg sziklafalra. Helytálló-e ez a vélekedés?

– Az elmúlt évtizedek a legmesszebb menőig viszonylagossá tették, mit ér-

mentális kihívás sem. Éles helyzetben a sziklamászó kikapcsolja a külvilágot, az előtte magasodó falra és a teljesítendő útra figyel.

– Megint csak a hétköznapi ember kérdése: bokros teendő mellett milyen gyakran jut ideje a hegymászonak arra, hogy hódolhasson szenvedélyének, és budapestiként hol teheti?

– Bármilyen meglepő, nap mint nap;

► Az utóbbi hónapokban a Baranyai Hegyhát mind a huszonzét települése életfát állított egy uniós pályázati program keretében. Mivel a Dombóvár–Kaposzsekcső–Csikóstóttós Társult Evangelikus Egyházközség négy szórványában is sor került erre, e helységeken áldás-kérés is kísért a életfák felállítását. Az ünnepségek résztvevői egyúttal a falvakban egykor élő német evangélikusságra is emlékeztek.

Hogy mi is az az életfa? Erről hadd írjon a gödreszentmártoni fafaragótábor szervezője, Milkovics Jenő fafaragómester: „Öt-hat méter magas, két-három ágú tölgyfa képezi az alapanyagot, amelyből a Kárpátaljáról, Erdélyből érkezett és hazai fafaragók megalkották ezeket a köztéri alkotásokat, hogy hirdessék az életbe, a gyarapodásba, a magyar állam és nemzet fennmaradásába vetett hitünket.

Az életfa igen ősi motívum. Számos nép, így a nyugati germánok, az egyiptomiak és különösen a sztyeppei népek mitológiájában is szerepel; meghatározza az istenek, a földi ember és az alvilág viszonyrendszerét. A Biblia is többször említi. A magyarok istenfának ismerték; a Krisztus Urunkat megelőző időkben a mindennapok része volt.

„Evangélikus életfa” Ágon

Életfák Baranyában

A most avatott életfák már nem azok, melyeket őseink kultikus tárgyként tiszteltek. Motívumszobrok inkább, melyek azért nevezhetők életfának, mert a rájuk vésett jelek, szimbólumok mind az életet, az élethez köthető fogalmakat jelentik.

A települések életfái még speciálisabbak, hiszen az adott helység történelme, etnikai, felekezeti összetétele is leolvasható róluk. A magyar díszítőművészet – hála Istennek – oly gazdag és oly sokszínű, hogy még ez is kifejezhető a különböző szimbólumokkal. Tulipánok, szívek a nő és a férfi jelölőjeként hirdetik az életet, az élni akarást. A kereszt, a Luther-róza, a zászlót tartó bárány pedig a felekezeti hovatartozást jelöli az életfákon. A különböző növényi díszítőelemek a minket körülvevő növény- és állatvilág, egyszerűen a természet megjelenítéseként kerültek az életfákra.

A ma embere nemigen ismeri ezeket a fákra vésett jeleket, nem érti jelentéstartalmukat. Azonban amennyiben csak esztétikai élményt nyújt, és díszül szolgál egy-egy településnek, már nem dolgozunk hiába.

A szóban forgó négy település – Tarrós, Gerényes, Tékes, Ág – egykor a csikóstóttói gyülekezet szórványja volt. Tarróson augusztus 25-én tartották az ünnepet. Itt egy kis közösség, evangélikusok és katolikusok együtt emlékeztek a múltra, és néztek előre a jövőbe értékeiket számba véve.

Gerényesen szeptember 22-én nem csak életfát avattak: emlékmű épült az

2000-ben lebontott templomról, a helyén a falu és a gyülekezet példamutató összefogásával közösen épített emlékműről, amely az elbontott épület tégláiból épült az egykori templom egyik sarokkövére, és szólt a jövőről, az életfáról a jövő nemzedékének.

Tékesen ugyancsak nagy ünnep volt szeptember 30-án. Az életfaavatás mellett a jelenlétük hálát adtak a száz évvel ezelőtt épült templomért is. „Áldva légy házadért, jó Atyánk...” – szölte az ének az ünnepi istentiszteleten (ÉÉ 317.4). Tudjuk, hogy a tolna-baranyai falvakban a második világháború utáni kitelepítések mély nyomot hagytak, hatásuk ma is érezhető ezen a vidéken. Könnyes szemmel emlékeztek meg a régi időkről az itthoni és a külföldi tékesiek, és vették kezükbe az őseik családfáit is feldolgozó, Tékes című könyvet.

Végül Ág zárta az életfaavatások sorát október 27-én. Itt a jövőre nézve határozott tervei vannak a falunak és a gyülekezetnek: egyetlen templomukat akarják megmenteni, melyet szintén az 1780-ban bevándorolt német eleink építettek 1891-ben.

A múlt emlékei, értékei között Isten közöttünk munkálkodó szeretete elevenedik meg mindannyiunk számára ma is.

■ RÓZSAI GYÖRGY és ARADI ANDRÁS

EVÉL & LEVÉL & EVÉL & LEVÉL

Vanyarc – ahol mindenki énekel

A Cserhát lankáin fekvő Vanyarcot nemcsak a Dessewffyek, Veres Pálék és Mikszáth kedvelték, hanem ma a haluskafesztivál, sztrapacska-főző verseny és folklórrendezvények pompás helyszíne is. Ide érkezett október 28-án regionális énekkari találkozóra mintegy tucat evangélikus kórus Nógrád és Pest megyéből (Rád, Vác, Penc, Acsa, Erdőkürt, Iklad, Domony, Aszód – gyülekezeti és gimnáziumi kórusokkal –, Egyházas-dengeleg, Mende, Vanyarc).

Több éve összehoztak nagyobb kórusok és számypróbálgató kisebb együttesek énekeltek Crüger- és Bach-korárfeldolgozásokat, spirituálékat, régi evangélicizációs énekeket, Kodály-dallamot és különböző kórusműveket. (A kórustagok színes sálakkal jelezték összetartozásukat, némelyek azonban – mivel több énekkarban is szerepeltek – váltogatni voltak „kénytelenek” őket.) Hallhattunk „háromgenerációs kórusokat” is énekelni, és több lelkész, illetőleg lelkészfeleség is énekkari tagként vonult az oltár elé. Az egyik lelkészcsaládnak hét tagja is énekel az est folyamán.

Az aszódai evangélikus gimnázium és a vanyarci gyülekezet közös kórusa – idősek és fiatalok együtt

Nyolcéves korom óta magam is számos kórusban énekeltem, szép élményeket örököltem, s tudom, hogy nagy áldozatvállalást jelent a kórustagság. Sokan megtapasztaltak az énekkar közösségépítő erejét, ezért is biztatom azokat a gyülekezeteket, ahol még nincsen kórus, hogy ez ügyben tegyenek meg minden tőlük telhetőt.

Kovács László dunakeszi lelkész vidám légtört teremtett összekötő szövegével. Babka László iklandi lelkész pedig nagy szeretettel és lelkesedéssel hozta közénk előadásában a négyszáz éve született Paul Gerhardt énekszerző lelkész viszontagságos életét és évszázadok távolából is hitvalló munkásságát.

Áhítatában D. Szebik Imre nyugalmazott püspök Kol 3,16 alapján szólt: „Intsék egymást zsolnákkal, lelki énekekkel!” Arról a reformáció hajnalán történt különös esetről is említést tett igehirdetésében, amely szerint Bajorországban a régi és az új hit hívei lelki csatát vívtak egymással. A település polgármestere elküldte a templomba a jegyzőjét azzal a céllal, hogy figyelje meg, mennyien énekelnek az istentiszteleten. Híradása így szólt: „Itt mindenki énekel!” Ez nem kevesebbet jelentett, mint azt, hogy győzött a reformáció. Luther ugyanis mintegy „beleénekelte” a reformáció üzenetét a hívek szívébe. (Korábban a misén nem volt gyülekezeti éneklés.) Ahogy egykor Bajorországban, úgy most itt, Vanyarcon is győzött a reformáció a valamennyi kórusból toborzott összkar bizonyosítésvé éneklésében: „Mely igen jó az Úristent dicsérni, / Felségednek, ó, Uram, énekelni...” (ÉÉ 47)

Köszönet és hála a vanyarci gyülekezetnek a vendégszeretetért, a sok fáradozásért, Szabó András esperesnek és feleségének, Zsuzsának pedig a találkozó rendezéséért és három kórus vezényléséért. Vizontlátásra jövőre Ikladon!

SZEBIK IMRÉNÉ (Budapest)

HIRDETÉS

A 2006-ban készített személyijövedelemadó-bevallások során tett 1%-os felajánlásokból a Kelenföldi Evangelikus Templomépítő Alapítvány részére az APEH 557 219, azaz ötszázötvenhétezer-kétszázötvenkilenc forintot utalt át. Ebből az összegből a határon túliak támogatására 300 000 forintot, egyházi épületek felújítására 257 219 forintot fordítottunk. A felajánlásokat ezúton is köszönjük, és kérjük az alapítvány további támogatását.

HIRDETÉS

A Mezei József Evangelikus Alapítvány (2120 Dunakeszi, Verseny u. 2.) kuratóriuma szeretettel megköszöni a 2006. évi szja 1%-okat az adományozóknak; a befolyt összeg 196 531 Ft volt. Az eddigi összegeket az alapító okiratban foglaltak szellemében a dunakeszi evangélikus templomba történő orgonavásárlásra fordítottuk. A továbbiakban is az alapító okirat szellemében fogjuk felhasználni az adományokat. Támogatásukat megköszönve jövőre is számítunk felajánlásukra. Adószámunk: 18678637-1-13.

Tarrósi életfaavatás

egykor lebontott templom helyén. Ez az ünnep azonban többről szólt, szölte ma, és fog szólni az utánunk jövő nemzedéknek is, mint életfaavatás és emlékműállítás. Szölte a könnyes szemű visszaemlékezésről, a kitelepítésről, a

HÍREK, KÖZLEMÉNYEK, ESEMÉNYEK

A Legéndi Evangélikus Egyházközség temploma idén kétszáz éves. Ebből az alkalomból november 11-én, vasárnap 15 órakor ünnepi istentiszteletet és közgyűlést tartunk. Az istentisztelet szolgálatát *dr. Fabiny Tamás*, az Északi Egyházkerület püspöke, *Szabó András*, a Nógrádi Egyházmegye esperese és *Seben István* helyi lelkész végzi. Erre az alkalomra szeretettel és tisztelettel meghívjuk.

A rákosszentmihály-sashalmi evangélikus gyülekezetben (1161 Budapest, Hősök tere 10–11.) november 13-án 19 órakor Taizé-ima, énekegyüttlét lesz. Előtte 18.30-kor agapé (esti uzsonna). Információ: www.gyertyafeny.lutheran.hu. Szeretettel hívjuk és várjuk a kedves testvéreket.

Isten iránti hálával és örömmel tudatjuk, hogy november 18-án, vasárnap 14 órától Dunaharaszti templomunk szentelésének 25. évfordulóján hálaadó istentiszteletet tartunk, melyen *dr. Fabiny Tamás*, az Északi Egyházkerület püspöke szolgál.

Dunaharaszti Evangélikus Egyházközség

HIRDETÉS

Egyház a modern világban?

A felügyelők országos konferenciáját a révfülöpi Ordass Lajos Oktatási Központban tartjuk november 30. és december 2. között. A részvételi díj 4000 forint/fő. Jelentkezni november 9-ig a következő címen lehet: *Stark Ildikó*, 1085 Budapest, Üllői út 24., illetve ildiko.stark@lutheran.hu. A részletes programot később ismertetjük. A résztvevőket arra kérjük, hogy a bemutatkozásra egyházmegyéenként készüljenek.

Pröhle Gergely országos felügyelő

HIRDETÉS

Az Északi Egyházkerület közgyűlése november 16-án, pénteken 14 órai kezdettel ülést tart a Budahegyvidéki Evangélikus Egyházközség gyülekezeti termében (1123 Budapest, Kék Golyó u. 17.). Erre az alkalomra szeretettel hívjuk és várjuk az Északi Egyházkerület közgyűlésének tagjait és minden érdeklődő hittestvérünket. Erős vár a mi Istenünk!

Dr. Fabiny Tamás püspök, Benczúr László egyházkerületi felügyelő

Egyházzenei hangverseny lesz a Bethesda Gyermekórház javára a zuglói evangélikus templomban (Budapest XIV., Lőcsei u. 32.) november 18-án, vasárnap 18 órai kezdettel. Műsoron J. S. Bach, D. Buxtehude, G. F. Händel és J. Chr. Bach művei. Közreműködik: *Ducza Nóra* – szoprán, *Komlóssy Gábor* – trombita, *Finta Gergely* – orgona. A belépés díjtalan. Az adományokat a Bethesda Gyermekórház javára gyűjtjük.

Az Evangélikus Külmisziói Egyesület (EKME) szeretettel meghívja az érdeklődőket és a külmiszió barátait legközelebbi külmisziói estjére, melyen a nyár folyamán tanulmányi kirándulást tett fiatal tagjai vetített képes élménybeszámolót tartanak marseille-i útjukról, az itthon tartózkodó *Bálint Zoltánné* pedig az EKME segítségével Nairobian végzett szolgálatáról beszél. Az előadás időpontja: november 19., 17.30; helyszíne: Budapest VIII., Üllői út 24. (az utcáról nyíló előadóterem).

Az EKME vezetősége

HALÁLOZÁS

Gyászistentiszteleten búcsúztunk a sámsönházi evangélikus templomban a hetvenegy éves korában elhunyt *Juhász Jánostól*, aki Sámsönházán több mint fél évszázadon át kántor és hosszú éveken keresztül felügyelő volt. Igéjével *Sztojancsics András*, imádsággal *Megyaszi László* és *Lehoczky J. Endre* szolgált.

HIRDETÉS

Téli könyvfesztiva 2007

A Harmat Kiadó, a Luther Kiadó, a Magyar Bibliatársulat Alapítvány és a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója szeretettel meghívja Önt a *Téli könyvfesztiva 2007* elnevezésű könyvünnepre. Időpont: november 8–11. (csütörtöktől vasárnapig). Nyitva tartás: november 8-án és 11-én 10-től 19 óráig, november 9-én és 10-én 10-től 20.30-ig. Helyszín: a budapesti Ötvenhatosok tere (a volt Felvonulási tér), a Múcsarnok mellett felállított sátor. Pavilonjainknál bemutatott, saját kiadású könyveinkre 20% kedvezményt adunk!

APRÓHIRDETÉS

Az égre mutató kereszt alatt a templomtorony legszebb díszje a toronyóra. Önél működik? Toronyóra-, harangjáték-, haranglengető-, vezérlőóra-készítés, -javítás. 5 év garancia. Konkoly Múvek Toronyórágyára, 1102 Budapest, Állomás u. 14., telefon: 1/260-7065, 30/949-2915.

Templomok, templomtornyok, villámvédelmi rendszerek tatarozása, újjak építése. Megkeresésre referencialistát küldünk. Bede László építőipari vállalkozó. 6000 Kecskemét, Győzelem u. 6. Tel.: 30/943-5089.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap

Nem hatalommal és nem erőszakkal, hanem az én lelkeimmel! – mondja a Seregek Ura. Zak 4,6 (Mt 5,9; Lk 17,20–24/25–30); Róm 14,7–9; Zsolt 112) Hétköznapi kisemberként sokszor abban a tévhitben élek, hogy én vagyok a kiszolgáltatott, akit a hatalmakok irányítanak, félelemben tartanak. Pedig, mint minden embernek, nekem is van hatalmam. Érzelmim zsarolás, szurkapiszkalás, fintor, barátságatlan, lenéző arckifejezés... Sorolhatnám, mennyi eszközm van a mások fölötti hatalom gyakorlására. Belső indíttatás, lelkesedés, vágy, önzetlen tenni akarás, hit, remény, Isten közelsége iránti éhség – így nevezném meg Isten Lelkének munkáját bennem.

Hétfő

Krisztus békessége uralkodik a szívetekben. És legyetek háládatosak. Kol 3,15 (Ézs 55,12; Mk 4,1–9/10–12); Jak 2,1–13) Mintha elő lehetne idézni a békességet, a hálát a szívemben Pál felszólítása nyomán. Kiülök a kertbe egyedül. A bágadt nap melengeti az arcot, hallgatom a természetet: a szél susogását, az őszi levelek hullásának hangját, a nyáj bégetését, a ló nyertését... És elmúlik a félelmem, csend tölti meg a szívemet, és hálás vagyok, hogy hallok, hogy látok, hogy itt vagyok.

Kedd

Nagyok az Úr tettei, kikutathatják, akiknek csak kedvük telik benne. Zsolt 111,2 (Róm 8,32; Mk 13,9–20; Jak 2,14–26) Azt mondják, nem könnyű ma gyerekknek lenni. Nehéz, vastag könyvek, rengeteg tananyag. Annyi tudást kell elsajátítaniuk a mai diákoknak, amennyit még soha. És ez még nem is a „minden”. A tudás birtokában azt hisszük, mindenre képesek vagyunk. Bárcsak tudnánk, hogy minden tudásunk összefügg Istennel! Akkor talán alázatosabbak, óvatosabbak, szerényebbek lennénk...

Szerda

Jézus így válaszolt a tanítványoknak: „Nektek megadatott, hogy megértsétek a mennyek országának titkait, de azoknak nem adatott meg. Azért beszéltek nekik példázatokban.” Mt 13,11.13 (Ézs 40,13; Zsid 13,1–9b; Jak 3,1–12) Nekik megadatott, mert tiszta szívvel, örömmel, nyitottan figyeltek Jézus szavaira. De nekünk megadatik-e? És ha mi vagyunk a „de azok”?

Csütörtök

Az Isten országa igazság, békesség és a Szentlélekben való öröm. Róm 14,17 (Ézs 60,17b; 1Jn 2,18–26/27–29); Jak 3,13–18) Hol van ez az ország? Úgy vágyom rá. Keresem az egyházban, a templomban, a gyülekezetben, a közvetlen környezetemben, magamban. Igazság, békesség és a Szentlélekben való öröm. Nem találok. Olyan jó lenne rá látni. Isten országa csak engem kerül el? Kérjük Istent kétségeink idején, hogy ajándékozza nekünk a látást, a bizonyosságot, az a feletti örömet, hogy országának polgárai lehetünk mi is.

Péntek

Amiket hallottunk és tudunk, mert őseink elbeszéltek nekünk, nem titkoljuk el fiaink elől. Zsolt 78,3–4 (Mt 5,15; Mt 26,36–41; Jak 4,1–12) Elnézem a templompadokat. Egyedül ülő gyerekek, fiatalok, öregek. Alig találom olyanokat, akik együtt jönnek: apa a fiával, anya a lányával. Mintha megszakadt volna a lánc. Nem kapunk semmit otthonról, és nem adunk semmit gyermekeinknek, ami megtartana mindannyiunkat. Ugyan hol van már az internet korában az, hogy az apák átadják hittapasztalataikat fiaiknak, vagy ahogyan Luther a Kis káteban írja: „Ilyen egyszerűen tanítsa reá a családfő háza népét!” Ezért vagyunk olyan gyökértelenek és bizonytalanok.

Szombat

Nagy az ereje az igaz ember buzgó könyörgésének. Jak 5,16b (Zsolt 118,21; Mk 13,30–37; Jak 4,13–5,6) Nagymamám mesélte, hogy egyetlen dologért imádkozott az életében igazán: azért, hogy ne kelljen egyetlen gyermekét sem eltemnie. Ó jól imádkozott. Isten teljesítette a kérését. De én tudom, hogy a legnagyobb imádság az, amikor a fiam sirjánál őszintén tudom mondani: „Legyen meg a te akaratod!”

■ HEINEMANN ILDIKÓ

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból november 11-től november 18-ig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
<p>8.30 / Civil rádió Evangélikus félóra az Evangélikus Missziói Központ szerkesztésében</p> <p>9.30 / Bartók rádió Brüsszeli orgonafesztivál 2006 (30')</p> <p>10.04 / Kossuth rádió Református istentisztelet közvetítése Rákospalotáról Igét hirdető Simonfi Sándor esperese. (56')</p> <p>10.25 / mtv Evangélikus ifjúsági műsor székesfehérvári evangélikus fiatalok közreműködésével (ism.: m2, 13.20) (5')</p> <p>12.15 / Duna Tv Élő egyház (26')</p> <p>20.30 / Filmmúzeum A bagdadi tolvaj (angol film, 1940) (106')</p>	<p>11.20 / Duna II. Autonómia Így halltam, s így tudom... Moldvai csángó muzsika (2004) (26')</p> <p>12.00 / Kossuth rádió Déli hangverszó a bokodi evangélikus templomból</p> <p>13.30 / Kossuth rádió Krisztus közöttünk! A görög katolikus egyház féléórása</p> <p>13.45 / PAX Itt az Isten köztünk Evangélikusok Japánban (12')</p> <p>19.35 / Duna II. Autonómia „Maradok, másként nem tehetek” In memoriam Sütő András (magyar dokumentumfilm, 2007) (21')</p> <p>22.20 / PAX Mennyei manna (gasztronómiai sorozat) 1. rész (25')</p>	<p>8.40 / Duna Tv Isten kezében (ism.) (26')</p> <p>13.25 / PAX Vizsolyi Biblia (20')</p> <p>13.30 / Kossuth rádió Tanúim lesztek! A római katolikus egyház féléórása</p> <p>15.15 / PAX Családi Biblia (ZMC – 22')</p> <p>15.20 / Duna II. Autonómia Ízörzök. Szentgál (magyar ismeretterjesztő film, 2007) (30')</p> <p>17.40 / PAX Alpha-kurzus Miért és hogyan beszéljünk másoknak Jézusról? (45')</p> <p>19.30 / HBO Terry (kanadai filmdráma) (88')</p>	<p>13.30 / Kossuth rádió „Te benned bízunk eleitől fogva...” A református egyház féléórása</p> <p>13.55 / m2 Elvesztett család (magyar dokumentumfilm, 2000) (64')</p> <p>14.05 / Kossuth rádió Arcvadások. Dr. Faragó Sándor, a pingpong-doki (30')</p> <p>15.35 / Duna Tv Cigája (magyar dokumentumfilm, 2007) (18')</p> <p>20.35 / Duna Tv Az angyalok útja (olasz játékfilm, 2000) (118')</p> <p>20.40 / Duna II. Autonómia Nemes róza (magyar játékfilm, 1943) (78')</p> <p>22.25 / Duna II. Autonómia Látogatásban Gregor Józsefnél (1995) (43')</p>
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
<p>8.40 / Duna Tv Élő egyház (ism.) (26')</p> <p>10.00 / Bartók rádió Társalgó a kultúráról (60')</p> <p>10.05 / PAX Fejezetek a magyar kereszténység történetéből</p> <p>Reformáció (25')</p> <p>10.50 / Duna II. Autonómia László Gyula A honfoglaló magyarokról (magyar ismeretterjesztő film, 1996) (47')</p> <p>14.25 / Duna Tv „A magok oltalmára...” Erdélyi erődtéplomok Feltorja (magyar ismeretterjesztő sorozat, 2001) (11')</p> <p>19.35 / Bartók rádió Pannonhalmi művészeti fesztivál 2007 (70')</p>	<p>10.05 / PAX Fejezetek a magyar kereszténység történetéből Bencések (27')</p> <p>11.04 / Bartók rádió Legszebb régizene-lemezeinkből (21')</p> <p>15.00 / Hallmark Amy csúcsa (játékfilm) (2005) (120')</p> <p>15.15 / PAX Családi pénztár (ZMC – 20')</p> <p>17.40 / PAX Alpha-kurzus Alpha hozhatom ki a legtöbbet az életemből? (46')</p> <p>18.00 / Bartók rádió Legszebb kamara-hangversenyekből (62')</p> <p>19.30 / Duna Tv Mónika, az Angyal (2002) (82')</p>	<p>7.30 / Rádió C (FM 88,8) Evangélikus félóra az Evangélikus Missziói Központ szerkesztésében</p> <p>9.50 / Duna II. Autonómia Madách (Egy ember tragédiája) (magyar játékfilm, 1944) (82')</p> <p>12.15 / Duna Tv Isten kezében. A 285 évvel ezelőtt Szenteczei Bárány György lutheránus lelkész alapította Sárszentlőrincet ma a lakosság elvándorlása fenyegeti. Az evangélikus egyházközség aktív részt vállal abban, hogy a helyieket megtartsa a hitben és lakóhelyükön egyaránt – többek között egy sikeresen működő népfőiskola által. (26')</p> <p>15.05 / Duna Tv „Ki vagyok én nekem?” (magyar dokumentumfilm, 2007) (54')</p>	<p>5.45 / tv2 Reggeli gondolatok (30')</p> <p>8.30 / Kossuth rádió Tetten ért szavak (10')</p> <p>10.00 / Duna Tv Evangélikus istentisztelet közvetítése Acsáról Igét hirdető Mekis Ádám esperese. (60')</p> <p>10.00 / mtv Református magazin (26')</p> <p>10.30 / mtv Szent Erzsébet (30')</p> <p>13.35 / Bartók rádió Liszt: Szent Erzsébet legendája Oratórium, egy 1984-es felvétel új kiadása</p> <p>12.20 / Duna Tv Élő egyház (26')</p> <p>17.05 / PAX Hajók a misszióban (13')</p>

HIRDETÉS

Szarvason a Magyar–Angol Két Tanítási Nyelvű Evangélikus Általános Iskola hitben élő, lehetőleg evangélikus vallású, angolul jól beszélő alsós tanulókat keres a 2008/2009-es tanévre. Várjuk a mielőbbi önéletrajzos jelentkezéseket a következő e-mail címre: angolsuli@szarvasnet.hu, *Deme Zoltánné* igazgató lelkész.

HIRDETÉS

Meghívó „Szeretevendégségre”

Szeretevendégségre című rovatunk vezetői szeretettel hívnak és várnak mindenkit december 1-jén, advent első szombatján 10 órától egy rendhagyó író-olvasó találkozóra, melyen az ismerkedésen túl ötleteket kaphatunk a karácsonyi süteményekhez. Meghívott vendégünk a *Prima Konyha* magazin főszerkesztője, *Hargitai György* mesterszakács lesz. Az alkalomra, kérjük, lehetőleg szerint mindenki hozzon magával egy tányér süteményt is – természetesen a recepttel együtt. Az összejövetel helyszíne a Luther Kiadó könyvesboltja melletti nagyterem (1085 Budapest, Üllői út 24.).

Evangélikus Élet

A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ HETILAPJA

E-mail: evelet@lutheran.hu
 EvÉlet on-line: www.evelet.hu
 Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu

Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195. Szerkesztőség-vezető: Boda Zsuzsa (zsuzsa.boda@lutheran.hu). Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Vitális Judit (judit.vitalis@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pinter Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: Huszár Mariann (mariann.huszar@lutheran.hu). Tervező-szerkesztő / EvÉlet on-line: Nagy Bence (bence.nagy@lutheran.hu). Főmunkatárs: Gazdag Zsuzsanna (zsuzsa.gazdag@lutheran.hu).

Rovatvezetők: Hafenschér Károly (író) – Ige-hirdető (karoly.hafensch@lutheran.hu), Kendeh K. Péter – Oratio occuménica (peter.kendeh@lutheran.hu), Köhát Dorottya – Új nap – új kegyelem (dora.kohati@lutheran.hu), Véghegyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu).

Árusítja a kiadót a Magyar Posta Rt. (ÜLKI) INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu)
 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518, fax: 1/486-1229. Felelős kiadó: Kendeh K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu).

Nyomdai előállítás: Egri Nyomda Kft.
 3300 Eger, Vincellérskola u. 3.
 Felelős vezető: Kopka Viktor vezérigazgató

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön negyed évre 2340 Ft, fél évre 4680 Ft, egy évre 9360 Ft, szomszédos országba egy évre 31 900 Ft (123 euró), egyéb külföldi országba egy évre 37 200 Ft (143 euró).

Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsőjével törölni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság.

Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámra szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő delutáni lapzártaok kizárólag a hétfői eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu címre várjuk.